

YAKINDOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

KKTC ORTAÖĞRETİM 8. SINIF BİLGİSAYAR DERS
KİTABININ İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gölnur ÖZSOY

Lefkoşı

Ocak, 2019

YAKINDOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM ANA BİLİM DALI

KKTC ORTAÖĞRETİM 8. SINIF BİLGİSAYAR DERS
KİTABININ İÇERİK BAKIMINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN

Gülnur ÖZSOY

Lefkoşa

Ocak, 2019

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Gülnur ÖZSOY'un "KKTC Ortaöğretim 8.Sınıf Bilgisayar Ders Kitabının İçerik Bakımından İncelenmesi" başlıklı tezi Ocak 2019 tarihinde, jürimiz tarafından Eğitim Programları ve Öğretim Ana bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Erinç ERÇAĞ

.....

Üye : Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN

.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Fatma MİRALAY

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

....../....../2019

Prof. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tezimde, projelendirilmesinden sonuçlandırılmasına kadarki süreçte her türlü bilimsel ve akademik kurallara itina ile uyduğumu, tezimde yer alan tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, bilimsel yazım kurallarına uygun şekilde hazırladığım bu çalışmamda dolaylı veya doğrudan yaptığım her türlü alıntıyı kaynakçada gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenden ibaret olduğunu taahhüt ederim.

Gölnur ÖZSOY

ÖNSÖZ

Yakındoğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Ana bilim Dalı, yüksek lisans programının gereği olarak hazırlanan bu araştırmanın amacı KKTC ortaöğretim 8.sınıf bilgisayar ders kitabının içerik bakımından incelenmesidir.

Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sırasıyla problem durumu, araştırmanın amacı, alt amacı, önemi, sınırlılıkları ve kısaltmalar sunulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde kuramsal bilgiler ve ilgili çalışmalar yer almıştır. Üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemi, örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde bulgular sunulmuş, beşinci bölümde bulgular bağlamında ulaşılan sonuçlar tartışılıp yorumlanmıştır. Altıncı bölümde ise araştırmanın sonuçlarına yer verilmiştir.

Çalışmamın başından son anına kadar bütün aşamalarında bana yol gösteren, yüksek lisans eğitimim boyunca hiçbir zaman desteğini, emeğini ve sevgisini esirgemeyen, akademik hayatını kendime her daim örnek alacağım, kıymetli danışmanım Sayın Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN'e,

KKTC'ye geldiğim günlerde tanıştığım ve bugüne kadar dostluğumuzun devam ettiği, tüm eğitim hayatım boyunca benden desteğini, sevgisini, inancını esirgemeyen dostum Emine KESKİN'e

1,5 senedir hayatımda olan her türlü yaramazlığıyla bana güç veren Miniğim'e, Teşekkür Ediyorum.

Gülnur ÖZSOY

ÖZET**KKTC ORTAÖĞRETİM 8.SINIF BİLGİSAYAR DERS KİTABININ İÇERİK
BAKIMINDAN İNCELENMESİ****ÖZSOY, Gülnur****Yüksek Lisans, Eğitim Programları ve Öğretim Ana bilim Dalı****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çiğdem HÜRSEN****Ocak,2019 71 Sayfa**

Bu araştırmada KKTC’de okutulan 8. Sınıf Bilgisayar ders kitabının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi ve içerik unsurları açısından incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma tarama modelinde yapılmış, evrenini ise KKTC’de güncel olarak okutulan 8.sınıf bilgisayar ders kitabı oluşturmaktadır. Araştırmada görsel tasarım ölçeği olan “Ders Kitaplarına Yönelik Grafik/Görsel Tasarım İlkeleri Ölçeği” Alpan (2004) ve içerik analizi ölçeği olarak da “İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeği” Kutlu (2007) kullanılmıştır. Bu iki ölçek üçlü likertten oluşmaktadır. Ölçeklerin puanlaması “Evet” seçeneği 2 puan, “Kısmen” seçeneği 1 puan ve “Hayır” seçeneği de 0 puan olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler 1-10 arasında puanlandırılarak değerlendirilmiştir. KKTC Bilgi ve İletişim Teknolojisi 8 ders kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Ölçeğine ve İçerik Analizi açısından değerlendirilmesiyle çıkan sonuca göre kitabın öğretime orta düzeyde uyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bilgisayar, Bilgi ve İletişim Teknolojisi, Ders Kitabı, İçerik Analizi, Görsel Tasarım.

ABSTRACT

EXAMINING THE COMPUTER COURSE BOOK OF GRADE 8 SECONDARY SCHOOL OF TRNC IN TERMS OF ITS CONTENT

Gölnur ÖZSOY

Master Program, Department of Curriculum and Instruction

Doç.Dr. Çiğdem HÜRSEN

January, 2019 71 Pages

In this research, it is aimed to evaluate the conformity of the 8th grade computer course book taught in the TRNC to the visual design principles and to examine them in terms of content elements. The research was carried out in the survey model and its 8th grade computer course book, which is currently being taught in the TRNC, is the most important. In the research, visual design scale “Graphic / Visual Design Principles for Course Book Scale was taken by Alpan (2004) and “Graphic Content Analysis Rating Scale” Kutlu (2007) was used as the content analysis scale. These two scales consist of triple likert. Scoring of scales was calculated as “Yes”, 2 points, “Partial” option was calculated as 1 point and “No” option was calculated as 0 points. The data obtained from the study were evaluated and scored between 1-10. According to the results of the evaluation of Grade 8 course books in the TRNC Information and Communication Technology in terms of Visual Design Principles Scale and Content Analysis, it has been concluded that the book complies with the medium level.

Key Words: Turkish Republic of Northern Cyprus, Computer, Information and Communication Technology, Course Book, Content Analysis, Visual Design.

İÇİNDEKİLER

JURİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	İ
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	İİ
ÖNSÖZ	İİİ
ÖZET.....	İV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	Vİİİ
TABLolar LİSTESİ.....	İX

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.4. SINIRLILIKLAR	6
1.5. KISALTMALAR.....	6

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. EĞİTİM.....	7
2.2. BİLİM.....	8
2.3. BİLGİSAYAR EĞİTİMİ	8
2.4. EĞİTİM ALANINDA DERS KİTAPLARI	10
2.5. DERS KİTAPLARININ ÖĞRETİM ALANINDAKİ YERİ.....	11
2.6. DERS KİTAPLARININ AVANTAJLARI	13
2.7. DERS KİTAPLARININ ÖNEMLİ NOKTALARI	14
2.7.1. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım.....	14
2.7.2. Ders Kitaplarında Görsellik.....	15
2.7.2.1. Fotoğraf	16
2.7.2.2. İllüstrasyon	16
2.7.2.3. Grafikler	17
2.7.2.4. Tipografi.....	17
2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	18

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	25
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	25
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	25
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	26
3.5. VERİLERİN ANALİZİ.....	26

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUMLAR

BULGULAR VE YORUMLAR.....	28
---------------------------	----

BÖLÜM V TARTIŞMA

TARTIŞMA.....	44
---------------	----

BÖLÜM VI SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	50
------------------------	----

KAYNAKÇA.....	53
---------------	----

EKLER.....	60
------------	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	36
Şekil 2.....	37
Şekil 3.....	37
Şekil 4.....	38
Şekil 5.....	39

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluk Ölçeğine İlişkin Uzmanların Cevapları	28
Tablo 2: İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Uzmanların Cevapları	40
Tablo 3: Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri	42

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bireyler toplumları oluşturmakla birlikte, aynı zamanda değer yargılar sistemi anlamına gelen kültürlerde eğitilerek sosyalleşmektedir. Fakat gerçek anlamda bilinçli ve sistematik eğitim sistemine sahip toplumlarda kültürel yansıma zaten okullarda gerçekleştirilmektedir. Bu doğrultuda da eğitim kurumları, belirlenen eğitim politikalarını içinde bulunulan dönemim ihtiyaçlarına belirleyerek, o toplumdaki kişileri en bilgili ve donanımlı şekilde yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Üstelik günümüz dünya şartları da devletlerin kişilere çok daha iyi eğitim imkânları sunması ve birbirleriyle ilişkide olmalarını da gerekli kılmıştır. Dolayısıyla da kendilerini sürekli yenilemektedirler. Bunlara ek olarak neredeyse dünya üzerindeki tüm ülkelerin eğitim sistemlerinde, eğitim-öğretim müfredatlarında kişilerin toplumsal sorumluluk ve görevlerine ait konulara yer verilmektedir. Yine de çağdaş toplum olabilmekteki önemli olan nokta bahsi geçenleri bireylere öğretilmesiyle birlikte bireylerin konuyla ilgili sorumluluk sahibi olmasıdır (Ültanır, 2003).

Eğitimle ilgili yaklaşım ve düşüncelerle birlikte çok farklı biçimlerde açıklanmaktadır. Açıklamalara göre de eğitim işlevleri bakımından farklılıklara sahiptir. Örnek vermek gerekirse; idealistlere göre eğitim, Tanrı'ya ulaşmak için araç, realistlere göre bireylerin toplumsal değerler çerçevesinde yetiştirilmesi aşaması, Marksistlere göre problemlerin en aza indirilmesiyle üretime katılması aşaması, pragmatistlere göre bireylerin deneyimlerle davranışları değişikliği gösterme aşaması, varoluşçular içinse bireyin sınır durumuna getirilmesi sürecidir (Sönmez, 1999).

Bu tanımlamalara ek olarak eğitim gelişen bilim ve teknolojinin neden olduğu değişimlere ve yaşama kolaylıkla uyum sağlayabilen kişilerin olduğu güçlü bir toplumun oluşmasını da sağlamaktadır. Eğitimle bireyler hem bireyin yaşamını geliştirerek ona yetenek ve beceriler kazandırır hem de daha iyi toplum ve çağdaş dünyayı da meydana getirmektedir (Kellner, 2002).

Senemoğlu'na (1997) göre ise eğitim, kişinin istenen özellikte kültürlenmesi, bireyin kişiliğinin beslenme aşaması ve kişi sermayesine yapılan yatırımlardır. Yine Senemoğlu (1997), sosyal bir varlık olan insanın hayatı boyunca sorduğu Nasıl Yaşamalıyım? Sorusu ve bu soruyla ilişkili olarak; kendine nasıl davranmalıyım? Yeteneklerimi kendim ve başkaları adına nasıl kullanabilirim? Duygularımı ne şekilde yönetebilirim? Ailemi nasıl kurmalıyım? ve Nasıl bir vatandaş olmalıyım? vb. sorulara cevap arandığını ifade etmiş ve eğitimin kişinin arzu ettiği hayat şekline sahip olması, içinde bulunduğu topluma yararlı olması ve o topluma uyum sağlamasında önemli bir role sahip olduğunu da belirtmektedir.

Son dönemlerde dünyanın küreselleşmesiyle birlikte, teknoloji ve bilimde önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Toplumsal yaşamda bu gelişmelerde her alanda etkilenmekte ve bu etkilerde her yerde karşımıza çıkmaktadır (Hazır ve Türkmen, 2008). Bu gelişmelerle birlikte bulunduğumuz çağa bilgi çağı adı verilmektedir. Çağımızda bilgiye erişme şekli, kapsamı hızlı bir şekilde değişim göstermekte ve ortaya yeni kanallar çıkmaktadır (Seferoğlu, 2009). Dolayısıyla da bireyler günlük hayatlarında teknoloji ve bilimi bir şekilde kullanmışlardır. Üstelik bu çağda bilgisi bulunan toplumlar, teknolojiyi üretebilmekte ve kullanabilmektedir. Bu durumda toplumları ve bireyleri olgu ve olaylara karşı güçlü kılmakta ve yaşamlarını kolay hale getirmekle beraber onlara yeni sorumluluklarda yüklemektedir (Gündüz ve Odabaşı, 2004).

Bahsi geçen bu sorumlulukların farkındaki toplumlarda, diğer ülkeler için önemli rakipler şeklinde algılanmış ve o rekabet ortamında başarıya ulaşabilmek adına vatandaşlarına en iyi eğitimin verilmesi adına çaba göstermektedirler. Bunun içinde bireylere nitelikli eğitim verilmektedir (Küçükahmet, 1998). Bahsedilen eğitim sürecinin bilincinde olan toplumlar, bunun gerçekleştirilmesi adına yeni nesillerin eldeki teknolojiden yararlanarak bilgiye ulaşma yöntemlerini göstermek adına emek vermektedir. Zira bilgi toplumlarının yetiştirmek istediği nesiller, sorgulayan ve sorgularından sonuç elde edebilen, inceleyen, araştıran ve güncel sorunları giderebilen özelliklere sahip olmalıdır (Tatar, 2006). Bu bağlamda bilgi ve teknolojiye verilen önemin giderek artması konuyla ilgili çalışmalarında teknoloji ve bilgi eğitim kalitesinin artması gereksinimini de beraberinde getirmiştir. Son 10 yılda da bahsi geçen gereksinimin karşılanması adına yapılan

alışmalar hız kazanmıştır (Karamustafaoğlu, 2009). Bunun nedeni ise bilgi ve teknoloji eğitiminde hedef çocukların çevresini ve dünyayı tanıyarak sevmesini sağlamaktır. Öğretim programlarına uyularak hazırlanan tema verileri ile tasarlanan düzen çerçevesinde inceleyerek açıklayan ve öğrencilerin kazanımları yönlendirme de veri kaynağı görevi gören öğretici eğitim araçlarına ders kitapları denilmektedir (Güneş ve Ünsal, 2004). Bu kitaplar eğitimciler için özel bir yere sahiptir. Ders kitapları hem öğrencilerin kazanıma ulaşmalarındaki en önemli görsel araçlardan biri hem de eğitimciler için bir müfredat kılavuzudur (Demirel, 1999).

Ders kitapları basılı eğitim araçları grubunda yer almaktadır ve en çok tercih edilen ve kadim ders materyallerinden bir tanesidir. Öğrencilere sağladığı en önemli katkısı ise bilgiyi tek başına attırabilmesi ve sıkça tekrar edebilmesidir. Üstelik ders kitapları toplumlar üzerinde de oldukça büyük bir etkiye sahiptir (Küçükahmet, 2011). Ders kitaplarındaki verilerin doğruluğu herkesçe kabul edilmiş olmakla birlikte üzerinde gereken değerlendirmelerde yapılmıştır (Kula, 1988). Bunlara ek olarak eğitimciler bilginin en hızlı şekilde kişilere kazandırılması ve kazandırılan bu bilgileri uygulamak adına yeni alanlar bulmasının sağlanmasında da önemli bir yere sahiptir (Yalçın, 1994). Günümüzde gelişen teknolojilerin getirdiği imkânlar her ne kadar artık vazgeçilmez gibi görünse de ders kitapları halen eski gücüne sahiptir (Aslan, 2010). Bu kitaplar eğitimcilerin öğretim süreçlerini doğru kullanmaları sağlamakla birlikte hem temanın başında öğrencilerin ne kadar hazır olduğunu belirleme de hem de tema sonunda öğrencilerin ölçmeye ve değerlendirmeye yaramaktadır (Kaptan, 1999).

Ders kitapları, eğitim alanlarında hem bir tamamlayıcı hem de eğitim sınıflarında bir rehber görevi görmektedir (Tutsak ve Batur, 2011). Ders kitapları ayrıca, daha önce belirlenen kıstaslar çerçevesinde incelenip, ders adına başvuruları adına belli seviye sınıf öğretmen ve öğrencilere önerilen kitaplardır (Oğuzkan, 1993) ve öğretmen ve yazı tahtasından sonra en çok tercih edilen materyaldir (Coşkun, Kaya ve Kuglın, 1996). Üstelik ders kitapları derse ait bölümlerin belirlenmesi, düzenlenmesi ve gereken kazanımın sağlanıp sağlanmadığının denetlenmesi ve öğrenme faaliyetlerinin şekillendirilmesine de yardımcı olmaktadır (Kast ve Gerhard, 1994). Ancak ders kitaplarının yalnızca

öğretmene ve öğrenciye katkı sağladığını düşünmek yanlış bir tutumdur. Bu kitaplar velilere de ders hakkında fikir sahibi olmalarını sağlayarak öğrencisini takip etmesini sağlamaktadır (Güneş, 2002).

Genellikle okullar için hazırlanan ders kitapları sadece öğretmenin öğretebilmesinden keza öğrencinin kendi kendine öğrenmesine de yardımcı olmaktadır. Zira bu kitaplar bireyin derse güdülenmesini sağlamaktadır. Ancak çocuklar için hazırlanan kitaplarda somutluk ve dikkat çekicilik tercih edilmelidir. Bu doğrultuda da konular için örnekler, görsel öğeler ve izleme testlerinden faydalanılmalıdır (Halis, 2002).

Bütün bunlarla birlikte ders kitapları hangi bilginin hangi sırayla öğretileceği konusunda öğretmenlere yol göstericilerdir. Öğrencilerde bu kitaplar sayesinde hem neleri öğrenmeleri gerektiğini bilmekte hem de kitabın içeriğinde bulunan görsel ve içerikler sayesinde öğrenme ve ilgi motivasyonlarında artış meydana gelmektedir. Genç (2002) ise bu kitapları şu şekilde tanımlamaktadır; ders kitabı, özel-genel amaçların somut hale getirilerek sunulduğu, öğretim malzemelerinin (fonetik, beceri alanları, dil bilgisi, içerik, imla, metin, sözcük bilgisi gibi) belirlenen hedeflere uyumlu olarak seçildiği, düzeltildiği, sınıftaki öğretim süreci ayrıca yönteminin, ders aşamalarının, öğrenci ve öğretmen etkileşiminin belirlendiği, çalışma şekillerinin, araç gereç seçimi kullanımının düzenlendiği öğretim malzemesidir.

Son olarak ders kitapları, fiziksel öğeler, dil ve anlatım, görsel tasarım ve içerik bakımından farklı kriterlere uygun şekilde hazırlanmaktadır. Bu kriterlere uygun hazırlanan kitaplar öğrenme ve öğretme aşamasında daha etkili olmaktadır (Kılıç ve Seven, 2008).

Gerçekleştirmeye çalışılan araştırmanın problemi ise yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde “KKTC 8. Bilgi ve İletişim Teknolojisi Ders Kitabı Görsel-Metin ilişkisi Açısından nasıldır?” şeklinde belirtilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı, 8. Sınıfların Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersinde okutulan Bilgi ve İletişim Teknolojisi 8 adlı ders kitabının içerik ve görsel olarak gereken özelliklere sahip olup olmadığının incelenmesidir.

Bilgi ve İletişim Teknolojisi 8 kitabının görsel ve içerik bakımından incelenmesi ve bunun sonucunda kitabın tipografik, metin örgütleyicileri, kitap içerisinde bulunan görsel öğelerin, sayfaların ve kapağın tasarımı, üretime yönelik dış yapı özellikleri ve içeriğinin incelenerek değerlendirilmesi sayesinde kitabın güçlü ve zayıf noktalarının belirlenerek ileride yayınlanacak Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitaplarının geliştirilmesi için bir kaynak oluşturmaktır.

Bu amaca ulaşmak için aşağıda verilen sorulara yanıt bulmaya çalışılmıştır.

- 1- 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabı görsel tasarım ilkeleri açısından uygun mudur?
- 2- 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabı;
 - a) Tipografik özellikler,
 - b) Metin Örgütleyiciler,
 - c) Görsel Öğelerin Tasarımı,
 - d) Sayfa Tasarımı,
 - e) Kapak Tasarımı,
 - f) Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri açısından uygun mudur?
- 3- 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabı içerik bakımından uygun mudur?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma;

- 1- KKTC Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabı çerçevesinde 8.sınıflar için analizine yönelik araştırma olması,
- 2- Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabı hazırlayanlara bilimsel bilgi sağlaması,
- 3- Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabı yönelik içerik analizi örneği olması,
- 4- Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabını kullanan öğrencilere ve öğrenci velilerine bilgi sağlaması,
- 5- Ders kitapları ile alakalı çalışma yapmak isteyen kişilere yol göstermesi açısından, önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir;

- 1- MEB Talim Terbiye Kurulu'na onaylanmış KKTC 8. Sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabı ile,
- 2- BÖTE alanında uzman en az Yard. Doç. unvanını taşıyan üç uzman ile yapılan çalışma sonucunda ulaşılan kategorilerle,
- 2- BÖTE alan uzmanlarıyla yapılan çalışma sonucunda ulaşılan ağırlıklı puanlarla sınırlıdır,

1.5. Kısaltmalar

KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
BÖTE	Bilgisayar ve Eğitim Teknolojileri Öğretmenliği
Yard. Doç.	Yardımcı Doçent

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Eğitim

Bir bireyin içerisinde yaşamış olduğu topluma uyum sağlamak ve kabiliyetlerinin geliştirilmesi adına davranışlarında gerekli değişiklikler yapılmasının etkinliği ve aşamalarına eğitim denilmektedir. Bireyler ilk olarak aile içerisinde eğitime başlar ve bu süreç okul ve toplumla devam eder. Yani eğitim doğumla başlar ve ölümle sona erer. Bu bağlamda da eğitimin yeri ve amacına göre formal ve informal olarak ikiye ayrılmaktadır. Örnek vermek gerekirse; aile içerisindeki eğitim informal eğitim olarak geçmektedir. Bütün aileler çocuklarını istedikleri gibi eğitmek istemektedir. Ancak formal eğitim bireysellikten keza bütünlük ve sistemliliği içermektedir (Kılıç ve ark. 2001).

Devletler, başarılı ama yeterli maddi imkânâna sahip olmayan öğrencilere, eğitim-öğretim hayatlarının sürdürebilmeleri adına burs vb. yollar ile yardımlarda bulunmaktadır. Üstelik yine devletler özel eğitime gereksinim duyan bireylere içinde yarar gözetken önlemlerde almaktadır. Eğitim ve öğretim kurumları araştırma, inceleme, eğitim ve öğretim gibi etkinlikler gerçekleştirmelidir, dolayısıyla da bu faaliyetler sebep ne olursa olsun engellenmemelidir. (Bakanlığı, M.E, 2013).

Eğitim kişilerin evrensel dünya vatandaşlığına ulaşabilmesini sağlamalıdır. Bu bağlamda da başka bir dili ana dili gibi konuşabilen, çağdaş ürün ve teknolojileri hayatının her alanında kullanabilen, bilgisayar teknolojilerine hâkim, üretim- güç oranı aynı olan bireylerin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır. (Yakar ve Tepecik, 2017). Günümüzde insan eğitimin temel unsurudur. Bireylerin, bilgi ve toplumla ilişkisinde önemli değişimler meydana gelmektedir bu da bireylerin özelliklerinin de değişikliğe uğramasına sağlamaktadır. Bunun nedeni ise yaşanan bilgi patlamalarının bireylerde neden olduğu etkidir (Özkıvrak, 1996).

Son olarak eğitmciler, çok sayıdaki öğrenciye az zamanda çok bilgi ulaşması gereken ortamı yaratmak zorundadır. Bu nedenle de öğretimin verimliliği ve etkinliği için yeni yöntem ve teknikler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tekniklerde devamlı

olarak geliştirilmeye devam edilmeli sağlamalıdır. Buna ek olarak öğretmen ve öğrencilerde bilgiye ulaşmada ve kullanmada da kendilerini geliştirmelidir (Baştepe, 2009).

2.2. Bilim

İnsanların diğer canlılardan ayıran ve en temel güdülerinden bir tanesi olan bilgi edinmedir. Bilim ise yine insanoğlunun toplumsal çevre ve doğadaki varlıkları anlamlandırma, olgu ve olayların sebeplerini belirleme ve bu sebeplerle alakalı isteğiyle ortaya çıkmaktadır. Yine de bireylerin asırlardır biriktirdiği her bilgi bilimseldir demek doğru bir tutum olmayacaktır. Bilimsel bilgi sağlam nesnellığe dayanmaktadır (Kılıç ve ark. 2001).

Günümüz toplumların temelini bilim ve teknoloji oluşturmaktadır. Gelecekte de hayat şartlarına uyum ancak bütün eğitim seviyelerinin yeni öğretim yöntemleri, amaçlar ve programlar ile mümkün olmaktadır. Nüfusun hızla artış göstermesi beklenmekte ve artan bu nüfusun önemli ölçüde değişerek büyük ihtiyaçları olacağına ve nicel sorunların meydana geleceğine inanılmaktadır. Yeterli donanıma sahip olmayan toplumlarda ne yazık ki bu durumla baş edemeyecektir (Kayadibi, 2001).

Bütün bunlarla birlikte bilgi ve teknolojiye meydana gelen hızın neden olduğu ekonomik ve toplumsal değişiklikler, hayatları boyunca bireylerin mesleki kabiliyetlerde 4-5 kez değişiklik yapmasına neden olabilmektedir. Bu durum da fen öğretiminin nasıl gerçekleşeceğini temel amaç haline getirmiştir.

2.3. Bilgisayar Eğitimi

Bilgisayarların etkili şekilde kullanılması adına verilen eğitimlere bilgisayar eğitimi denilmektedir. Günümüzde bilgisayarlar eğitimde yararlanılan en önemli araçlarından bir tanesidir. Üstelik bu eğitim beraberinde bazı yeniliklerine de neden olmuştur. Bunlar şu şekildedir; önemli seviyedeki bilgilerin farklı formlarda saklanması ve işlenmesi, geniş alanda görsel etkiler ve diğer medya türleriyle birleştirilmesiyle uyarıcı haline gelmesi ile bireylerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin artması şeklindedir (İşman, 2001).

Bilgisayar yoluyla verilen eğitim-öğretim aynı zamanda teknoloji bazlı eğitim şeklinde de ifade edilmektedir. Buna ek olarak yine bilgisayarların eğitimde kullanımı ve gerçekleştirilen araştırmalarda etkin olduğunun belirlenmesi beraberinde “Bilgisayar Temelli Eğitim” kavramını da getirmiştir. Bu kavramla ilgili farklı adlandırmalar da yapılabilmektedir. Bunlar ise şu şekildedir; Uzaktan Eğitim, Online Eğitim ve İnternet Destekli Eğitim gibi. Öte yandan gelişmekte olan ülkelerde bilgisayarlar eğitim programı yöneticileri tarafından zorunlu olarak kullanılmaya ve kullandırmaya başlanmıştır (Akkoyunlu, 1992).

Sınıfta bilgisayar kullanımı ise öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirmelerine imkân vermektedir. Ancak bu sürecin gerçekleştirilmesi için öğretme ve öğrenme yeniden biçimlendirilmelidir. Bu durumun gerçekleşmesi için ise öğretmene ihtiyaç duymadan düşünebilen bireylerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda da bilgisayar sınıfları Proje Tabanlı Öğrenme yaklaşımı gibi etkili yaklaşımlara göre düzenlenmelidir. Bu yöntem adına düzenlenen sınıf tasarımına rollerinin değişmesi nedeniyle öğrenci ve öğretmen davranışları da dâhil olmaktadır. Dolayısıyla da öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini en üst seviye getirerek kullanabilmeler adına öğrenme çevrelerinin düzenlenmesi ancak öğrenme merkezlilikle mümkün olabilmektedir (Doğanay, 2000).

Öğrenmenin teknoloji ile tamamlanması, gerçek dünya ve dersin arasında kurulacak bağla gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla da öğrenme gerçekleştirilirken, öğrenme süresince öğrencilerin desteklenmesi, verilen görev üzerinde durulması ile topluma, çevreye ve öğrenenlere sistematik şekilde yaklaşılması gerekmektedir. Alışma sürecinde ise öğrencilerin işbirliği ile çalışması desteklenmeli ve grup çalışmalarına yoğunlaştırılmalıdır. Böylelikle öğrenciler çıraklık düzeyinden aktif katılımcılık düzeyine gelebilecektir (Chanlin, 2008). Üstelik bilgisayarlarla sağlanan bu eğitim çok fazla test, değerlendirme ve deney imkânı da sunduğundan öğrenmenin kalıcı olmasını da sağlamaktadır.

Bütün bunlarla birlikte bilgisayar eğitimi Hızal’a (1989) göre; davranış değişikliklerinin bilgisayarın tanıtılması ve farklı alanlarda kullanılmasıyla alakalı teknik ve yöntemlere göre değiştirilmesine için yapılan öğretim etkinlikleridir.

Bilgisayar eğitim ve öğretimde aşağıdaki şekillerde kullanılabilmektedir;

- Bilgisayar ile düzenlenen öğretim.
- Bilgisayara dayanan öğretim.
- Bilgisayar ve kullanımı için beceri kazandırılması adına yapılan öğretim.
- Bilgisayar destekli öğretim.

Yukarıda bahsi geçen bilgisayar öğretiminin amaçları ise, bilgisayarın tanınması, etkili şekilde kullanımının öğrenilmesi ve öğrenilen bilgi ve becerilerin sorunların çözümünde kullanılmasıyla hayatın kolaylaştırılmasıdır.

2.4. Eğitim Alanında Ders Kitapları

Gerçekleştirilen bir işin süreçlerini, nasıl yapılacağını ve zamanın gösteren taslaklara planlama denilmektedir. Ciddi bir işin başarılmasında da planlama en önemli unsurdur. Eğitim ve öğretimde programlı ve planlı yapılması gerekecek kadar ehemmiyetlidir. Devletlerin belirledikleri eğitim kalitesine ulaşmaları da ancak bir programla mümkün olabilmektedir. Bu bağlamda da okullarda sunulan eğitimin planlı, kontrollü ve sistemli olması da programlarla gerçekleştirilebilmektedir (Büyükkaragöz, 1997).

Bahsi geçen program ve öğretimin tasarlanması şu şekilde gerçekleştirilmektedir; öğrencinde gerçekleşmesi hedeflenen davranışların belirlenmesi, belirlenen davranışların oluşturulması sırasında öğrencini karşılayacağı içeriğin düzene sokulması, ilgili öğretim materyallerinin geliştirilmesi, geliştirilen materyallerde uygulanacak olan öğretim yöntemlerinin belirlenmesi ve hangi oranda hedefe ulaşılabilceğinin belirlenmesi adına değerlendirme standartlarının ve ölçeklerinin geliştirilmesi şeklindedir (Doğan,1997).

Öte yandan eğitimdeki programlar; ders programı, müfredat programı, öğretim programı ve eğitim programları şeklinde de adlandırılabilir. Üstelik bu programlarda öğrencilere, kazandırılması istenen hedef ve davranışların hangi konu ve ünitelerle kazandırılacağı da belirlenebilmektedir. Bunlara ek olarak öğrencilere bir dersle ilgili kazandırılması istenen niteliklerde belirli hale gelmektedir. Dolayısıyla da bahsi geçen programlara uyulmaması öğrenme amacının dışına çıkılmasına neden olmaktadır (Büyükkaragöz,1997).

Bütün bunları özetlemek gerekirse; öğretim programları bir dersin neyi, nasıl ve neden yer almasını gösteren bir yol göstericidir. Unutulmaması gereken nokta ise etkin bir eğitim ve öğretim sisteminin aynı zamanda hedefe de uygun olmasının ancak plan ve programa tıpa tıp uyulması ile mümkün olabileceğidir (Özçelik, 1992).

2.5. Ders Kitaplarının Öğretim Alanındaki Yeri

Öğretme ve öğrenmede öğrencinin ne öğreneceğini, öğretmenin ise ne öğreteceği konusunda en önem kaynaklarından bir tanesi ders kitaplarıdır ve bu kitaplar eğitim ve öğretimin amaçlarının gerçekleşmesi ile kaliteli eğitimin verilmesini sağlamaktadır (Büyükan, 2003).

Ders kitapları ayrıca eğitim ve öğretimde dünden bugüne vazgeçilmez bir yere sahiptir. Bunun nedenleri ise aşağıdaki gibidir;

- Öğrencilerin tek bir noktada birleşebilmesi,
- 5 duyu organına hitap edebilmesi,
- Kolay ulaşılabilir olması ve kullanılması,
- Öğrencilere birden fazla nokta yararlı olması,
- Öğrencilerin okul dışında da kitaplarından faydalanarak ödev ve araştırma yapabilmesi, takıldıkları noktaları kitaplardan kolaylıkla bulabilmesi,
- Öğretim programlarıyla aynı hedefte hazırlanması nedeniyle programdaki hedef ve davranışların içinde bulunmasıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2004).

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere öğrenci, öğrenmesi hedeflenen unsurdur. Dolayısıyla öğrenci öğrenme etkinliğine aktif şekilde katılmalıdır. Öğrenci tam bilgiye sahipse aktif şekilde derse katılımı artmaktadır. Öyleyse ders kitapları öğrencilerin derse gelmeden önce ön hazırlık yapabilmesine yardımcı da olabilmelidir (Doğan, 1997).

Ders kitapları sayesinde öğrenciler okul dışında da öğrenmesini kolaylaştırmak adına onlara rehberlik ve kılavuzlukta yapmaktadır. Bu ders ve çalışma kitapları sayesinde öğrenciler başka kaynaklardan gerekli bilgilere de ulaşabilmektedir. Ders kitaplarında dersle ilgili diğer konular içinde ipuçları bulunmaktadır (Ceyhan ve Yiğit, 2004).

Günümüz çağdaş toplumlarında ders kitapları öğretim yaklaşımları ve pedagojinin temel ilkeleri çerçevesinde geliştirilmiş ve zenginleştirilmiştir. Bu bağlamda da” İyi bir ders kitabı nasıl olur?” Sorusuna verilecek en iyi cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir (Ceyhan ve Yiğit, 2004):

- Bireysel öğrenmeyi güçlendirmelidir,
- Değişik etkinliklere, ödev ve projelere sahip olmalıdır,
- İçerisinde farklı yaklaşımlara yönelik bakış açıları bulunmalıdır,
- Geçmişle alakalı konularda çoğul fikirlere sahip olmalıdır,
- Görsel içeriklerin yanı sıra işlevsel malzemede olmalıdır,
- Kesin yanıtlara ulaşılabileceğini sunmamalıdır,
- Öğrencinin davranış ve becerilerinin gelişmesine olanak sağlamalıdır,
- Öğrencinin kişisel gelişimine yardımcı olmalıdır,
- Öğrencinin eleştirel düşünme kabiliyetini ortaya çıkarmalı ve bireysel yargılarını geliştirmesine yardımcı olmalıdır,
- Öğrencilerin kendi deneyimlediklerine istinaden öğrenmelerini sağlamalıdır,
- Klişe ve ön yargılara karşı olmalıdır,
- Kitap taraflı, ulusçu ve önyargılardan arındırılmış şekilde yazılmalıdır,
- Küresel, Avrupalı, ulusal, bölgesel ve yerel bakış açıları arasında dengeyi iyi kurmalıdır.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılabileceği üzere, çağdaş dünyada ders kitapları öğrenci merkezli, öğrencilerinin becerilerini sisteme uyan şekilde kazandırıldığı ve yine öğrencinin özgür değer ve düşünce yargılar kazanmasını sağlayan özelliklere sahiptir. Yani sosyal bilimlerde çoğulculuk, objektif olma, farklı görüşler ve bu görüşlerin geçerliliği gibi olgular yer almaktadır (Küçükahmet, 2004).

Eğitim sürecinde kullanılan öğretim materyalleri birbirinden farklıdır. Bu materyallerin en önemli olanı da ders kitaplarıdır. Bunun nedeni ise daha öncede bahsettiğimiz üzere öğrencilere yeni bilgiler katmakta ve içeriği kolaydan zora doğru gittiğinden öğrenimi kolaylaştırırlar (Cemaloğlu, 2003). Ancak ders kitapları ilgili ders programı ile uyum sağlamalı ve örtüşmelidir. Dolayısıyla da program için gerekli olan davranış ve hedeflere uygun olan teknik, strateji ve yöntemler çerçevesinde uygulanmasını sağladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bunlara ilaveten ders kitaplarının en önemli özelliği öğretim programlarına ait tüm öğeleri

içerisinde barındırmasıdır. Üstelik farklı kaynaklardan ve programa dayanan sınırlı sayfa sayısı ile hazırlandığından içerisindeki bilgilerin özü öğrenciye aktarılmaktadır (Cemaloğlu, 2003).

Son olarak çıkartılan bütün ders kitapları programa uygun şekilde çıkartıldığından kitabın kalitesi ve programın kalitesi aynı doğrultudadır. Dolayısıyla programda bulunan yanlış ve eksiklikler aynı anda ders kitabında var olmaktadır. Yani bütün ders kitaplarının öğretim programları çerçevesinde hazırlanması programdaki hata ve eksikliklerin bahsi geçen kitaplara da yansması gayet doğaldır. Sonuç olarak program ne kadar doğru hazırlanırsa kitapta o kadar doğru bilgiye sahip olacaktır (Dönmez, 2003).

2.6. Ders Kitaplarının Avantajları

Öğretim materyalleri içinde en sık kullanılan ders kitapları öğrenci ve öğretmenlere birden fazla yarar sağlamaktadır. Şöyle ki; öğretmenler dersin konusu hangi yolla sunacağı ve dersten sağlanacak kazanımlarla ilgili ipucu elde ederken, öğrenciler dersin konusuyla alakalı temel bilgilerin öğrenilmesi ve öğrenilen bu bilgilerin hayatla uyumlu hale getirilmelerine yardım ederek öğrenmelerinin pratik ve kolay öğrenmelerini sağlamaktadır (Şahin, Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(3), 995-1012).

Ceyhan ve Yiğit (2005)'e göre ise; ders kitaplarının faydaları şu şekildedir:

- Belirli bir dersin öğretilmesinde bölümlenen, yapılan ve konuyla alakalı şekil, harita, grafik ve illüstrasyonlar ile daha etkili şekilde gösterilebilmektedir.
- Belli izlenici adına hazırlandıklarından, ders planları kitaba göre hazırlanabilmektedir.
- Belirli bir konuyla alakalı her öğrenci tarafından anlaşılabilir şekilde ortak bilgi ve örnek kaynaklarından meydana gelmektedir.
- Ham bilgileri etkili şekilde sunmaktadır.
- Öğrenciler; kitap eğer bir uzman tarafından ve etkili şekilde hazırlanıyorsa, derse ve konuya daha rahat güdülenebilmektedir.
- Diğer materyallere göre maliyeti daha uygundur.

- Yapılan iyi planlama sayesinde problem çözümü, analiz ve uygulama adına gereken zaman doğru şekilde kullanılabilir.
- Ders kitapları işitsel-görsel araçlarla daha rahat kullanılabilir. Son zamanlarda yaygınlaşan materyallerle daha yaygın hale getirilmiştir.
- Ders kitapları öğrenmeyi bireysel kılar. Öğrenciler kitaplardan kendi öğrenme stillerine göre daha rahat yararlanabilir. Bunun nedeni ise öğrencilerin öğrenme seviyesi, zekâ ve ilgi düzeyinin kendilerine has olmasıdır. Dolayısıyla da öğrenciler kitaplardan ders dışında farklı mekân ve zaman aralığında yararlanabilir.
- Ders kitapları öğretimi yapısalıştırmaktadır. Ders kitapları belirli düzene göre (Somuttan soyuta, kolaydan zora, basitten karmaşığa, genelden-özele) mantıklı bir dizilimle oluşturulan ünitelerden meydana gelmektedir. Bu durumda öğretmenin izlediği sıranın mantıklı olmasını sağlayarak kolay öğrenme sağlar ve kitaptaki uygulama ve pratikler sayesinde öğrenciler konuları daha rahat şekilde anlayabilir.
- Ders kitaplarının yazarları eğer üniteleri gereken soruları konuların arasına yerleştirmişse, bu sorular bilginin genişletilmesini ve pekiştirilmesini sağlamaktadır.

2.7. Ders Kitaplarının Önemli Noktaları

2.7.1. Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım

Dil, ders kitaplarının gerçek anlamda etkili olabilmesinde çok önemlidir. Bunun nedeni ise kullanılacak dilin seviyesinin öğrencilere aktarılacak istenen bilgilere göre ayarlanması sağlayarak metinlerin o şekilde sunulmasını sağlamasıdır (Keseroğlu, 2017).

Metin ise, bir sanatçının duygu, hayal ve düşüncelerini belli dil ve yazı ile dinleyici ve eleştirene aktarmasına yarayan iletişim aracıdır. Dolayısıyla metnin hedef kitleye sunulmasında kullanılan unsurlarda en az metin içeriği kadar önemlidir (Erkul, 2004). Bu bağlamda da ders kitapları, öğrencileri somut ve soyut kavramları ayırt edip edemeyeceğine bakılarak, yine onların seviyelerine uyan, kolay anlaşılabilir

ve kullanılacak sözcüklerin sınıfın seviyesine uygun şekilde hazırlanmasına özen gösterilmelidir.

Metinler türkçe kaynaklarda incelendiğinde farklı farklı adlandırılmış olsa da genel olarak kurgusal (kurgulayıcı/ yazınsal) ve öğretici (kullanmalık metin/bilgi verici) metinler şeklinde ikiye ayrılmaktadır (Akbayır, 2006; Çalık, 2001). İlk olarak öğretici metinler, gerçek hayattaki olgu, durum, olay, varlık ve nesnelerle alakalıdır ve mantık çerçevesinde gelişim gösteren ve açıklamaya dayalı anlatımla kelimelerin günlük dildeki söz değerlerine dayanmaktadır. Dolayısıyla da terimler, bir tek anlamı olan, çağrışımsal ve duygusal anlam yüklenemeyen kelimelerden meydana gelmektedir. İkinci olarak kurmaca metinlerde, yaşamın soyut algıları ve metinlerde kullanılan dil direkt bir ilişkiye sahip olmamaktadır. Kurmaca metinlerde yazar, gerçek yaşama ait nesne ve olguları, belirli bir iletiyi aktarmak adına kendi süzgecinden geçirerek kurgulayıp, birleştirerek yeni bir gerçeklik yaratır ve o şekilde sunar (Akbayır, 2004).

2.7.2. Ders Kitaplarında Görsellik

Teknik ve tasarım bir ders kitabında olması gereken özelliklerden bir tanesidir. Zira bireyler öğrenmeyi duyu organları sayesinde gerçekleştirebilmektedir. Konuyla ilgili olarak Edgar Dale gerçekleştirdiği çalışmalarda ortaya yaşantı konisini koymuştur. Yaşantı konisi ise şu şekilde açıklanabilmektedir; öğrenmenin somuttan soyuta şekilde ilerlediği ve araç gereçler sayesinde somutlaştırılmasıyla yaşatılması öğrenmeler kalıcı kılar ve yine öğrenme ne kadar çok duyu organı ile gerçekleştirilirse de bir o kadar kalıcı ve etkili hale gelmektedir (Akpınar ve Ersözlü, 2008).

Konu ile alakalı olarak A.B.D. Texas Üniversitesi'nde Philips'in gerçekleştirdiği çalışmaya göre bireylerin öğrenme yaşantıları ile sağlanan bilgileri aşağıdaki oranlarda hatırlayabilmektedir (Kıldan ve Ünver, 2009; Demirel, 2006; Hesapçıoğlu, 2011):

- Hem yapıp hem söylediklerinin %90'nı,
- Yalnızca söylediklerinin %70'ni,
- Hem görüp hem duydukların %50'sini,

- Yalnızca gördüklerinin %30'nu,
- Yalnızca %20'sini,
- Sadece okuduklarının %10'unu hatırlayabilmektedir.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı üzere öğrenmede, kullanılacak araç ve gereçler ile duyu organları ayrı ayrı etkili olmakla birlikte bir araya geldiklerinde daha kaliteli ve etkili eğitim imkânları yakalayabilmektedir. Bu bağlamda da ders kitaplarında görsellikle birlikte diğer materyallerden de yararlanılmalıdır. Kitaplarda bulunan şekil, şema, harita, grafik, illüstrasyon ve fotoğraflar hem farklı zekâ türlerinin öğrenmesini kolaylaştırmakta hem de öğrenmeyi kalıcı kılmaktadır.

Ders kitaplarında sıklıkla rastlanılan tasarım ve tekniklerden bazıları illüstrasyon, fotoğraf, grafik, şema-şekil, harita, minyatür gibi unsurlardır. Bu unsurlarla ilgili bazı bilgilerden aşağıda bahsedilecektir.

2.7.2.1. Fotoğraf

Öğretim ortamında fotoğraflar görsel bir materyal olarak bilginin kolay anlaşılması, bilginin somutlaştırılması ve o ortamın zenginleştirilmesini sağlamaktadır. Üstelik fotoğraflar bilginin uzun süreli belleğe aktarılmasını sağlayarak kalıcı öğrenmeyi sağlamaktadır (Özden, 2013).

Yeni programlar çerçevesinde hazırlanan ders kitaplarında fotoğraf vb. materyallerden yararlanılmasındaki neden ise öğrencilerin daha anlamlı öğrenme sağlayabilmelidir. Öyle ki; bu materyaller görsel araçtan daha ileri bir boyuta gelerek görsel kanıt haline gelmiştir (Kabapınar, 2012).

2.7.2.2. İllüstrasyon

İllüstrasyonlar kolayca temin edilebilir ve üretilebilir olduklarından derslerde en sık yararlanılan görsel araçlardan bir tanesidir. En fazla kullanılan illüstrasyon türleri ise, afişler, çizgi resimler, duvar resimleri, düz resimler, figürler, levhalar vb. şeklindedir (Taşpınar, t.y).

Ders kitaplarında kullanılacak olan illüstrasyonlar ise hem öğrencinin dikkatini çekebilmeli hem de sayfa, metin ve diğer bölümlerle uyumlu olmalıdır. Zira görsel doku ve illüstrasyon boyutundaki benzerlikler, illüstrasyon ve metin arasında daha güçlü bağlantıya neden olmaktadır. Üstelik ders kitabının ilgili sayfalarına konan illüstrasyonların yerleşim, boyut ve biçimsel açıdan farklı olması kitabının tekdüze olmasını engelleyerek öğrencinin dikkatinin artmasını sağlamaktadır (Çalık, 2001).

2.7.2.3. Grafikler

Kalıcı öğrenme sağlayan ve konuyu somutlaştıran bir diğer unsur grafiklerdir. Grafikler sayılar arasındaki ilişkinin kolaylıkla görülmesini ve sayısal değerlerin akılda kalmasına yardımcı olarak öğrencilerin dikkatini çekebilmektedir (MEB, 2005). Üstelik grafikler sayısal verilerin görsel temsilleridir ve veriler arasındaki eğilim ve ilişkileri yansıtmaktadırlar (Oruç ve Akgün, 2010).

Grafiklerden elde edilen faydalar ise aşağıdaki gibidir (Kıldan ve Ünver, 2002):

- Grafikler sayısal verilen kolayca algılanmasını, anlaşılmasını ve yorumlanmasını sağlamaktadır.
- Grafikler öğrenimi zevkli hale getirmektedir. Sayısal veriler şekilsel ve görsel görünüme bürünmektedir.
- Grafikler sayısal verilerin görselleştirmesini sağlayarak, aralarında kıyaslanma yapılmasını kolay hale getirmektedir.

2.7.2.4. Tipografi

Görsel tasarım konusunda ders kitapları için önemli kriterlerden birisi de tipografidir. Tipografinin tasarımı, özellikle metin dizaynını ilgilendiren yazı karakteri, satırların uzunlukları, ara boşluklar, karakter boyutları, renk gibi detayları ilgilendirmektedir. Metnin tasarımı için dikkat edilmesi gereken en önemli kriter ise yazının okunabilirliğidir. Yazılarda görsellik ve okunabilirlik birbirini tamamlamalıdır (Alpan, 2008).

Tipografi, tarihte ilk kez Gutenberg tarafından harflerin tanımlanması için kullanılmıştır (Becer, 2015). Tipografi, basılı yazılarda sayfalardaki harflerin kağıt

üzerine yerleştirilmesi ve yazı üzerinde sözcük, harf ve satır düzeninin sağlanması, gerekli boşlukların yeterli seviyede ayarlanması için ihtiyaç duyulan görsel düzenlemelerdir (Jonassen vd, 2008; Sarıkavak, 2004). Tipografinin okunabilirliğinin önemi konusunda en önemli amaç, bilginin okuyucuya en açık ve net bir şekilde iletilmesi, bunun yalın ve doğru bir şekilde sağlanmasıdır. Tüm bunların yanında yazı içerisindeki estetik de tipografinin bir parçasıdır. Tipografinin doğru hazırlanması açısından ders kitapları içerisindeki öğeler, görsel olarak bir nizam içerisinde verilmelidir (Alpan, 2008).

2.8. İlgili Araştırmalar

Metallinos ve diğerleri (1990) tarafından yapılan araştırmaya göre Amerika, Japonya, Yunanistan ve Avustralya'daki ortaöğretimlerde coğrafya dersi kitaplarında bulunan görsel ve sözel içerikleri irdelemişlerdir. Bu bağlamda da bahsi geçen kitapların hepsindeki tablo, harita, illüstrasyon ve metinlerden kaç tane oldukları ile alakalı olarak deneyi ilgilendiren veriler toplamıştır. Elde edilen bu veriler toplandıktan sonra sayfaların, illüstrasyonların ve metinlerin şekilleri ise biçimsel çerçevede incelenmiştir. Sonuç olarak; Amerika'daki ders kitapları en büyük boyda sahip, bilgi yoğunluğu, illüstrasyon ve harita sayısı az, Japonya'da küçük boy, fazla metin, az sayıda harita ve en gösterişli, Yunanistan'da küçük boyda ve az bilgi yoğunluğu nasıl sahip son olarak Avustralya'dakilerin ise orta boyda ve az bilgi yoğunluğuna nasıl sahip olduğu bildirilmiştir (Alpan, 2004).

Beck (1991) ise kullanılan görsel bilgilerin bazı strateji ipuçlarıyla desteklenmesinin öğrenciler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Bahsi geçen çalışma 10 ilköğretim okulunda 760 adet öğrenci üzerinde 10 yıl boyunca gerçekleştirilmiştir. Materyaller ise 12 adet farklı fotoğraf ve bu fotoğraflarla alakalı metinlerden meydana gelmektedir. Daha sonrada her bir fotoğraflara iki küçük açıklayıcı yazı veya iki adet ok eklenmiştir. Metinler ise altı çizili ve kırmızı tümceden meydana gelmiştir. Öğrencilerde bu aşamada ilgili metinle alakalı bir çalışma yapacağı üzerinde çalışma yapmışlardır. Yine öğrenciler ilgili çalışmayı bitirdikten sonra görsel veya çoktan seçmeli sözel olan son testi çözmüşlerdir. Bunların gerçekleştirilmesiyle de görsellerle alakalı olarak yedi adet temel değişkene ait ipucu irdelenmiştir. Bunlar şu şekildedir;

Bu süreç içinde görsellerle ilgili yedi temel değişkenin ipucu etkisi incelenmiştir. Bu değişkenler şunlardır:

- Rastlantısal ve kanıtsal bilgi ile alakalı ipucunun etkileri,
- İpucunun açık olmayan ve açık bilgiyle verilmesi,
- Verilen ipucunun ortalama seviye ve ortalamanın altında öğrenenlere indirgenmesi,
- Temel öğretimden keza ipuçlu öğretim öncesi algılama,
- İpuçlarında resimsiz karşı resimle ölçülmesi,
- Birleşik veya tek ipuçları,
- Ok işaretlerinin açıklanmasında küçük yazı ipuçları.

Yukarıdaki yedi temel değişkenin ipuçları üzerindeki etkisiyle alakalı sonuçlar ise şunlardır.

- Görsel öğelerdeki küçük metinler, ok işaretinden daha etkilidir.
- Görsellerdeki metinsel ve illüstrasyonsal öğelerdeki ipuçları tek ipuçlarından daha başarılıdır.
- İpuçlu illüstrasyonsal ölçümler öğrenci başarısında daha etkilidir.
- Eğitimlerini öğretim öncesindeki dönemlerdeki ipuçlu görsel öğeler çerçevesinde alan grubun başarı seviyesi son testte temel öğretim gruba kıyasla daha fazladır.
- Ortalama seviyedeki öğrenim grubu, bileşik ve tek ipuçlarından daha fazla faydalanmaktadır.
- Açık olmayan görsel ipuçları açık olanlar kadar anlamlı olarak kabul edilmiştir.
- Rastlantısal bilginin ipucu stratejisi üzerinde olumlu olduğu ve öğrenmeden faydalı olduğu tespit edilmiştir.

Bu bilgiler ışığında da öğretim tasarımcılarının ipucu sağlayan illüstrasyonları daha çok kullanmaları gerekliliğini ortaya koymuştur.

Dündar'da (1995) yaptığı çalışma da öğretmen ve öğrencilerden ortaokul temel ders kitaplarının grafiksel ve eğitsel çerçeveden incelemelerini talep etmiştir. Öğretmenler ders kitaplarında bulunan konu içerikleri ve illüstrasyonlara öğrencilerden daha az ilgi göstermektedir. Üstelik illüstrasyonların çizimleri vasat ve kötü sayılabilecek nitelikte olmakla beraber illüstrasyonlardaki grafiksel şekiller

genellikle anlaşılamamaktadır. Bunlara ek olarak kâğıt kalitesinin kötü olması da öğrencinin negatif şekilde etkilenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda da öğrenci ve öğretmenlerin geneli hem grafiklerin nitelikli bireyler tasarlanması gerektiğini hem de ders kitaplarının kalıcı öğrenmeyi sağlamadığını ifade etmektedir.

Roth, Bowen ve McGinn 1999 yılında iki aşamalı bir araştırma gerçekleştirmiştir. İlk aşama da bilimsel dergiler ve lise ders kitaplarındaki soyut görsellerin türü ve sayısı kıyaslanmıştır. İkinci aşamada da grafik yorumlama ve okumayla alakalı etkinlikler irdelenmiştir. Bahsi geçen çalışma da ayrıca üç farklı seviyedeki altı adet biyoloji dersi ve beş ekolojik dergide incelenmiştir. Ancak bu incelemeden elde edilen sonuçlara göre bahsi geçen materyallerdeki kısa yazılarda önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Öte yandan grafikler ise her ne kadar sayıca aynı olsalar da türlerinde farklılıklar mevcuttur. Üstelik yine kitaplardaki histogramlar ve istatistiksel çizelgeler vb. görsellerdeki kısa yazıların miktarı da azdır. Bunlara ek olarak dergilerde az sayıda eşitlikler, çizelgeler ve histogramlar mevcut iken kitaplardaki diyagram, fotoğraf ve gerçekçi çizimlerin sayısının daha çok olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen diğer sonuçlar ise şunlardır; kitaplar ve dergilerin harita ve çizelge açısından farklı olmadığı, bilimsel dergilerdeki grafiklerin kitaptakilerden daha fazla olduğu, grafiklerde aralıkların ve ünitelerin olmadığı, kimi grafiklerde açıklayıcı yazının olmadığı, açıklama olan grafiklerin de doğru açıklamaya sahip olmadığı ve metin, grafik ve açıklayıcı yazıların farklı özelliklere sahip olduğu şeklindedir.

Seven (2001) ise gerçekleştirdiği çalışma da öğrenci ve öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitapları ile alakalı görüşlerini elde etmiştir. Çalışmanın amacı ise, öğretmen ve öğrencilerin ilköğretim 4.5.6.7. sınıfların Sosyal Bilgiler ders kitabında bulunan kroki, ölçek, fotoğraf, harita, şekil, içerik ve fiziksel durumları ile alakalı değerlendirmeler ve hazırlık sorunlarının kalitesiyle alakalı düşünceler ve bahsi geçen düşüncelerle alakalı farklılık ve benzerlikleri bulmaya çalışmıştır. Bu araştırma betimsel nitelikte bir çalışmadır. Veri toplama araçlarını ise araştırmacı hazırlanmıştır ve bu hazırlanmaları sırasında; ilgili literatür, ders kitapları, ders kitapları değerlendirme ölçütleri irdelenmiş ve MEB ders kitapları yönetmeliklerindeki ilgili bölümler araştırılarak muhtemel anket soruları meydana getirilmiştir. Üstelik muhtemel anket sorularının araştırılmasından sonraki aşama da

ölçme ve değerlendirme, dil ve program uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonrada anket alınan uzman görüşleri ile son haline getirilerek bütün sınıflardaki üçer öğrenciye ön test uygulaması yapılmıştır. Sonuç olarak da öğretmenlere uygulanan anketin güvenlik katsayısı (Cronbach Alpha) 89, öğrencilerin ki de Cronbach Alpha) 86 olarak belirlenmiştir. Bir sonraki aşamada da öğretmen ve öğrencilere yönlendirilen anket soruları bir tabloya aktırılarak bütün maddelerin ayrı ayrı frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Yine bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre Sosyal Bilgiler ders kitaplarıyla alakalı öğretmen ve öğrencilerden elde edilen görüşlere göre 4.5.6.7. sınıflarında bu kitapların plan, kroki, ölçek, şekil, fotoğraf, harita ve fiziksel gibi durumlar; değerlendirme ve hazırlık soruları çerçevesinde irdelendiğinde bazı problemlere sahip olduğu belirlenmiştir. Son olarak da yine bu kitaplarla alakalı öğrenci ve öğretmenlere ait görüşlerde önemli farklılıklar var olduğu belirlenmiştir.

Kabapınar (2001) yaptığı çalışmasında, İngiliz ve Türk Fen ders kitaplarındaki görseller kavramsal ve işlevler bakımından incelemiştir. Bu bağlamda da Türkçe 6 tane ortaöğretim 9. sınıf kimya, tane ilköğretim 8. sınıf fen bilgisi kitabı İngilizce 11 adet kimya ve fen ders kitabı olarak 24 adet kitap incelenmiştir. Sonuç olarak da; iki ülkeye ait kitaplardaki görsel öğelerin önemli bir bölümünün tasvir için kullanıldığını, Türk kitaplarındaki görsel öğelerin düşündürme, yönlendirme ve özetleyen nitelikte olmadığını, karşılaştırılan kitapları tasvir amaçlı görsel öğeler bakımından farklı olduğunu ve İngiliz kitaplarında daha fazla görselden yararlanıldığına ulaşılmıştır.

Kabapınar (2003) ise yaptığı çalışmasında ilk başta oluşturmacı öğrenme anlayışını baz alan ders kitabında bulunması gereken nitelikler bulunmuştur. İkinci olarak da belirlenen nitelikler çerçevesinde oluşturmacı bir ders kitabında olması gereken görsel öğeler içerik ve amaçlar çerçevesinde tanımları yapılmıştır. Böylelikle de ortaya oluşturmacı görsel öğeler ile ilgili inceleme formu oluşturulmuştur. Ortaya çıkan bu formdan da, açıklaması bulunan kavramlar ve görsel öğeler sorgulanabilen görsel öğelerden oluşan iki ölçekten meydana gelmektedir.

Bu ölçekler çerçevesinde oluşturulan ders kitaplar irdelendiğinde de başta görsel öğelerin kavramsal sorgulama veya açıklamanın bulunduğu görsel öğelerin ilgili kategorilerde bulunup bulunamayacağı hakkında karara varılmıştır. Kategoride bulunulmasına karar verilenler ise ilgili kategorinin alt kategorileri çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bunlara ek olarak da iki ülkenin fen ve kimya ders kitaplarındaki görsel öğelerin hepsi irdelenmiştir.

Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir;

- Türk ders kitaplarındaki açıklama içerik görsel öğelerin oranı % 8 iken İngilizce ders kitaplarında bu oran %25'dir.
- İki kitap bilimsel kavramları açıklayan öğeler açısından bakıldığında; Türk kitaplarında bu oran % 0,7 iken İngilizce kitaplardaki oranı %4'tür.
- Bu kitaplar neden sonuç ilişkisi açısından bakıldığında; İngiliz ders kitaplarında bahsi geçen öğelerin oranı %15 iken Türkçe kitaplarda bu tür öğelere başvurulmamıştır.
- İngilizce kitaplarda bütün görsel öğelere % 3 ve %11 arasında kavramsal sorgulamanın bulunduğu öğelere yer verilirken Türkçe ders kitaplarında hiçbir şekilde yer verilmemektedir.

Bütün bu bilgiler çerçevesinde gözlemlenmektedir ki; İngiliz kimya ve fen bilgisi ders kitaplarındaki görsel öğelerin sayısı Türk kitaplarındakilerden çok daha fazladır.

Konuyla alakalı olarak Keser (2004) tarafından ilköğretim kademesinde 4. Sınıf bilgisayar ders kitapları görsel çerçevede irdelenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmanın amacı ise; incelenen kitapların aynı zamanda daha önce belirlenmiş olan görsel tasarım ilkelerinden olan görsel öğelerin tasarımı, kapak tasarımı, metin tasarımı, sayfa tasarımı ve üretimle alakalı dış özelliklere ne kadar uygun olduğunun belirlenmesi ve görsel tasarım bakımından farklılığa sahip olup olmadığının belirlenmesidir. Üzerinde çalışma yapılan kitaplar ise MEB tarafından onaylanan 4. sınıf bilgisayar ders kitapları içerisinde onaylanan 10 adet örnek kitap içerisinde elde edilen 4 kitap evine ait (MEB Yayınevi, İznet Yayınevi, Fırat Yayın ve Bitav Yayınevi) örneklemeleridir. Öte yandan araştırmada tarama modeli uygulanmıştır. Bahsedilen 4 kitabın tercih edilme nedeni ise yalnızca o kitaplara ulaşılabilmesidir. Araştırmanın gerçekleştirilme şeklinden de bahsetmek gerekirse de; 2003-2004 eğitim döneminde Ankara Üniversitesi BÖTE Bölümünde olan 46 tane öğrenci

tarafından değerlendirilmiştir. Bu öğrencilerden elde edilen cevaplardan da ders kitaplarının hiçbirinin görsel tasarım ilkelerinin tamamına sahip olmadığına ulaşılmıştır. Bu bağlamda da kullanılmakta olan ders kitaplarının elden geçirilmesi ve görsel tasarım ilkelerine uyan şekilde hazırlanabilmesinde kitabı seçen öğretmenlerin, ders kitaplarının değerlendirmesini yapan MEB Talim ve Terbiye Kurulu uzmanları, ders kitaplarını hazırlayan yayınevlerinin dikkat etmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Buna ek olarak diğer sınıflar için hazırlanan ders kitaplarında da bunlara dikkat edilmelidir.

Ünsal ve Güneş'te (2004) lise 1.sınıf ders kitapları üzerinde eleştirel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Aynı zamanda fizik alan araştırmacısı olan araştırmacıların çalışmadaki amacı ise, 1986-1997 yılları arasında MEB tarafından hazırlanan ve temel ders kitabı olarak okutulan fizik ders kitabının dil ve anlatım, bilgi eksikliği, eğitimsel tasarım, kitabın düzeni ve eğitsel tasarım açısından irdelemektir. Sonuç olarak da bahsi geçen kitabın genel açıdan yetersiz olduğu ve bazı sıkıntılara neden olduğuna ulaşılmıştır. Bu sorun ve sıkıntıların çözümlenebilmesi adına aşağıdaki çözüm önerileri sunulmuştur;

- 1. Sınıf ders kitapları hazırlanırken; dil ve anlatım, görsel sunum, eğitsel tasarım ve bilimsel içerik bakımından gerekli özene sahip değildir.
- Kitaplarda basım hataları vardır ve bu hatalar önemli sorunlara neden olmadıkça kabul edilebilmektedir. Fakat eğitsel tasarım, bilgi noksanlıkları ve bilimsel hatalar gibi hatalardan uzak kalınmalıdır.
- Öğretmenler kitap seçimleri sırasında belli kriterlere göre hareket etmeli ve dikkatli olmalıdır.

Yukarıdaki bilgiler ışığında görülmektedir ki; ülkemizdeki ders kitaplarının görsel ve içerik bakımından gerçekleştirilen çalışmaların sayısı azdır. Bu bağlamda da Alpan'ın (2004) gerçekleştirdiği çalışmaya göre mesajın veya bilginin iletildiği ve düzenlenme şekli de en az içeriği kadar önem arz etmektedir. Diğer taraftan son dönemlerde görsel bilginin kullanım oranı giderek artmıştır. Bu durumda görsel dilin artık küresel hale geldiğini ve öğrenmenin şart olduğunun vurgulanmasına neden olmuştur. Araştırmaya dönmek gerekirse bahsi geçen çalışma da görsel okuryazarlık kuramı baz alınarak 48 adet ilke belirlenmiştir. Üstelik yine Alpan'a göre ders

kitaplarındaki görseller yalnızca kullanılmış olarak görölmek adına kullanılmaktadır ve bu durumda onların nicelik ve nitelik bakımından yeterlide değildir.

Eşgi (2005) ise ilkokul 5.sınıflara okutulan bilgisayar dersi kitaplarını görsel açıdan irdelemiştir. Çalışmanın amacı ise; bahsi geçen bu kitabın görsel tasarım ilkelerine ne kadar uygun olduğunun belirlenmesi ve bu kitaplar arasında bu ilkeler açısından farklılıklar olup olmadığının belirlenmesidir. Bu bağlamda da MEB Talim ve Terbiye Kurulu'ndan onay görmüş 5 adet kitaptan örneklemeden yararlanılmıştır.

Konuyla ilgili olarak yapılan son araştırma ise Sözer, Karaduman ve Özdemir tarafından 2007 yılında çalışma ve ders kitaplarının incelenmesi şeklindedir. Çalışmanın amacı ise; Sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıflara sunulan çalışma ve ders kitaplarındaki yapılandırıcı öğrenme ilkelerinden yararlanma seviyeleri bakımından farklılık olup olmadığının belirlenmesidir. Araştırma da ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden bir tanesi olan doküman incelenmesi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmasının gerçekleştirilmesinde de; 4. ve 5. sınıflara ait ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2007 yılında onay verilen 8'er adet ders çalışma kitabı ve ders kitabı örneklem olarak belirlenmiştir. Ancak evrenin büyük olması sebebiyle yöntem seçkisiz örneklem olarak değiştirilerek yalnızca 1 ders kitabı ve bu kitaba ait 1 adet çalışma kitabı üzerinde çalışılmıştır. Yapılan çalışmada da bahsi geçen kitapların yapılandırmacı öğrenme ilkelerine uygun olup olmadığının bulunabilmesi adına ilgili literatür incelenerek ortaya "Ders Kitabı Değerlendirme Ölçüt Listesi" çıkarılmıştır. Çıkarılan bu liste de bir sonraki adımda ilgili uzmandan gereken görüş alınarak son haline getirilmesi sağlanmıştır. Daha sonra da ölçüt listesinde bulunan bütün maddeler ders ve çalışma kitaplarının incelenmesi çerçevesinde kategorilendirilmiş ve içerik ile ilgili analizlerden sayısal veriler sağlanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve çözümlenmesi, tablolar ve yorumlanmasına bu bölümde değinilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. KKTC’de okutulan 8.Sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabı içerik açısından incelendiğinden dolayı içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi sözel olan veya olmayan yazılı dökümanları nicel veriler halinde sunmaktır (Balcı, 1995). Kitapta içerik olarak sadece yazılı dökümanlar değil görsel içeriklerde içerik analizinde ele alınmıştır.

Ağırlıklı puanları belirlemek için BÖTE alanında uzman en az Yard. Doç. Unvanına sahip üç uzman jüri olarak belirlenmiştir. Belirlenen uzmanlar içerik analizi için kullanılacak olan kategorilere önem derecesine göre 1-10 arası puanlar verilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmada içerik analizi ile KKTC’de okutulan 8. Sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabı üç uzman tarafından incelenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada "İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeği" Kutlu (2007) (Ek1) ve "Ders Kitaplarına Yönelik Grafik/Görsel Tasarım İlkeleri Ölçeği" Alpan (2004)" (Ek2) kullanılmıştır. Kullanılan bu ölçekler için öncesinde ölçek sahiplerinden mail yolu ile izin alınmıştır (Ek3 ve Ek4).

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışma kapsamında 3 uzman, “Bilgi ve İletişim Teknolojileri 8” isimli kitabı derinlemesine incelemiştir. İnceleme sonrası her bir uzman, İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeği ve Ders Kitaplarına Yönelik Grafik/Görsel Tasarım İlkeleri Ölçeğini doldurarak kitaba ilişkin değerlendirmelerini belirtmiştir. İçerik analizi değerlendirme ölçeği Ek1’de Ders kitaplarına yönelik Grafik/Görsel Tasarım ölçeği ise Ek 2’de verilmiştir.

Çalışmada içerik analizi yapılırken Kutlu (2007) tarafından belirlenen “İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Geliştirilmiş olan ölçek için BÖTE alanında uzman ve en az Yard. Doç. unvanı taşıyan üç uzmanın görüşlerine başvurmuştur. Ölçek 31 maddeden oluşan form içerik analizinde kullanılmıştır. Uzman görüşlerine başvurularak ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik değerlendirmesi yapılmıştır.

Alpan (2004) tarafından geliştirilen “görsel tasarım ilkeleri” ölçeği değişik kitap ve kitaplıklardan ayrıca kütüphanelerden yararlanılarak geniş çaplı bir alan yazın taraması sonunda oluşturulmuştur. 48 madde bulunan bu formda her maddenin uygunluğunu saptamak için uzman değerlendirme puanlarının standart sapması ve aritmetik ortalaması alınmıştır. Standart sapması 1 ve daha düşük olan, ortalaması 4 ve daha yüksek olan 48 madde ile tanımlanan seçenekler ders kitaplarının görsel tasarımında dikkat edilmiştir. KKTC ortaöğretim 8. sınıf bilgisayar ders kitabının görsel tasarım ilkelerine uygun olup olmadığı değerlendirilirken bu 48 maddelik formdan yararlanılmıştır. 48 maddelik bu formda 6 adet alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar tipografik özellikleri, metin örgütleyicileri, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, kapak tasarımı ve üretime yönelik dış yapı özellikleridir.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada değerlendiricilerin sorulara verdikleri cevap dağılımı verilmiş sonrasında ise Kendall'in W Uyum Katsayısı hesaplanmıştır. W testi ile $b (b > 2)$ sıra setindeki k adet ölçüm değerleri arasındaki ilişkinin ne derecede olduğu belirlenir. Veriler en az sıralama (ordinal) ölçeği ile ölçülmüş olmalıdır. Sıfır hipotezi “ b adet

sıra seti birbiriyle uyumlu (ilişkili) değildir” biçimindedir (Daniel 1990: 386, 387). W testi 0 (uyum yok) ve 1 (tam uyum) değerleri arasında değer alır.

Bu çalışmada uygulanan iki ölçek içinde “Evet” cevapları 2 puan, “Kısmen” cevapları 1 puan ve “Hayır” cevapları ise 0 puan olarak belirlenmiştir. Görsel tasarım maddelerinin değerlendirme sırasında kitapların ilk genel olarak değerlendirmesi, ardından metin tasarımı olarak değerlendirilmesi, görsel öğelerin tasarımı kısmı, sayfa tasarımı boyutu, kapak tasarımı ilkeleri ve üretime yönelik dış yapı özellikleri alt boyutlarının tek tek değerlendirilmiştir. Verilen ölçeklerde kitap 10 puan değerinden değerlendirilmiştir. 10 puan değerlendirme sonucunda 1 tane kitabın alması mümkün en maximum puan değeridir. Ölçeklemeyle değerlendirilen uygunluk düzeyi aşağıdaki gibidir;

Uygun değil	: $0 - \leq 2$ arası değerler
Kısmen uygun	: $2 > - \leq 4$ arası değerler
Orta düzeyde uygun	: $4 > - \leq 6$ arası değerler
Oldukça uygun	: $6 > - \leq 8$ arası değerler
Tamamen uygun	: $8 > - \leq 10$ arası değerler

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin yöntem kısmında açıklanan tekniklerle çözümlenmesi ve yorumlanmasına değinilmiştir. Yapılan içerik ve görsel öğeler analizine göre çıkan ağırlıklı puanlar ve ortalamalar verilmiş buna istinaden tablolar sunulmuş, tablolara ilgili bulgular ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 1

Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluk Ölçeğine İlişkin Uzmanların Cevapları

	EVET		KISMEN		HAYIR	
	n	%	n	%	n	%
TİPOGRAFİK ÖZELLİKLER						
1- Yazı boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (İlköğretim birinci sınıflar için 20-24 punto, ikinci sınıflar için 18 punto, üçüncü sınıflar için 14 punto, dördüncü sınıflar için 12, beşinci sınıflar için 11, daha üst sınıflar için 10 punto büyüklüğünde yazı kullanılması):	3	100,0	0	0,0	0	0,0
2- Yazı karakterinin okunabilirliği (Genelde başlıklarda ve ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için metin içinde tırnaksız (şerifsiz), yalın küçük harf karakterinin kullanılması):	3	100,0	0	0,0	0	0,0
3- Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması (Okunabilirlik açısından yazının zemin rengi ile çok fazla zıtlık oluşturmaması. Örneğin seçilen yazı karakterlerine bağlı olarak beyaz zemin üzerindeki yazının %80 siyah kullanılması):	2	66,7	1	33,3	0	0,0
4- Satırlar arası yatay yada dikey boşluğun dengeli kullanılması (Dikey boşluk olarak satır aralarının normal (1,5) olması ve başlıklar, paragraflar arasındaki	1	33,3	1	33,3	1	33,3

boşlukların ise tutarlı biçimde aşamalı (hijerarşik) kullanılması. Gerektiğinde metin düzenlemede sağa yada sola dayalı bloklama yöntemi kullanılarak gözü rahatlatıcı yatay boşlukların oluşturulması):

5- Dikkat odaklayıcı sözcük yada sözcüklerin etkili tasarlanması (Koyu, italik, renkli, yazı çeşitlerinin bütünlüğü bozmayacak biçimde çarpıcı tasarlanmış 2 66,7 1 33,3 0 0,0 olması, metin içinde olumsuzluk bildiren sözcükler dışında altını çizmek ve büyük harf kullanılmaması):

6- Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması (En çok 18-24 cm yada 8-12 sözcük arasında olması): 3 100,0 0 0,0 0 0,0

7- Sözcükler arası boşlukların dengeli olması (Tutarsız boşluklar nedeni ile okumayı kesintiye uğratmaması için otomatik olarak tam bloklama kullanılmaması, diğer bir deyişle yanlardan bloklama kullanılmaması): 1 33,3 1 33,3 1 33,3

8- Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması (Harflerin iç boşluklarının ve sözcük içindeki boşlukların optik olarak düzenlenmesi (harflerin karakterlerine göre 1 33,3 2 66,7 0 0,0 dizilmesi) ve harflerin içlerinin kapanmaması için çok kalın harf karakteri kullanılmaması):

9- Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi (Görsel ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına ve ilk satırın sayfa sonuna gelmemesine özen gösterilmesi): 3 100,0 0 0,0 0 0,0

METİN ÖRGÜTLEYİCİLERİ

10- Başlıkların etkili düzenlenmesi (Başlıkların olabildiğince kısa olması, uzun alt başlıklarda küçük harf kullanılması. Ana, alt ve yan başlıkların farklı karakterlerde ve harf boylarının aşamalı düzenlenmesi (ör: bölüm başlığının 22 punto, alt ve yan başların ise metin başlığından 1-2 punto küçük olması gibi): 3 100,0 0 0,0 0 0,0

11- İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi (Sayfa tasarımı biçimine, metinde kullanılan başlık 2 66,7 1 33,3 0 0,0

sistemine ve içeriği tanıtma amacına uygun olarak rahat okunabilir biçimde düzenlenmesi):

12- İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi (Gerektiğinde tanıtım amacına hizmet edici illüstrasyon, şema, grafik etkiler kullanılarak öğrencinin ilgisine sunulması):

	0	0,0	3	100,0	0	0,0
--	---	-----	---	-------	---	-----

13- Kutuların amaca kısmen uygun kullanılması (Süs amaçlı gereksiz çerçeveler biçiminde kullanılmaması, gerekirse metinden ayrı olarak dikkat çekmesi istenen özet, soru, senaryo gibi etkinliklerde sayfa tasarımına uygun olarak kullanılması):

	1	33,3	2	66,7	0	0,0
--	---	------	---	------	---	-----

14- Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması (Bölüm başında ana ve alt başlıkların içerik hedeflerine ve sayfa tasarım biçimine uygun olarak yer alması):

	0	0,0	2	66,7	1	33,3
--	---	-----	---	------	---	------

15- Sözlük düzenlemesinin yapılması(Bilinmeyen sözcükler ve teknik terimler için kitap sonunda bir sözlüğe yer verilmesi):

	0	0,0	0	0,0	3	100,0
--	---	-----	---	-----	---	-------

16- Kaynakça düzenlemesinin yapılması (Metin içinde kullanılan kaynaklara kaynakçada yazım kurallarına ve öğrenci düzeyine dikkat edilerek yer verilmesi):

	1	33,3	0	0,0	2	66,7
--	---	------	---	-----	---	------

GÖRSEL ÖĞELERİN TASARIMI

17- Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları (İllüstrasyonlama, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin metin içeriğine uygun, yaratıcı, yönlendirici, düşündürücü, mesajı özetleyici ve bilgilendirici biçimde tasarlanmaları):

	1	33,3	2	66,7	0	0,0
--	---	------	---	------	---	-----

18- Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması (İllüstrasyonlama, fotoğraf, şema, vb. görsel öğelerin öğrencinin imgelem gücünü harekete geçirici, onlarda heyecan duygusunu uyandırıcı ve estetik beğenilerini güçlendirici biçimde tasarlanmış olması):

	1	33,3	0	0,0	2	66,7
--	---	------	---	-----	---	------

19- İllüstrasyonlamalarda desenin sağlam olması (İllüstrasyonlamalarda kullanılan figürlerin hareketlerine

	0	0,0	1	33,3	2	66,7
--	---	-----	---	------	---	------

dikkat edilerek sağlam çizilmiş olması, örneğin oturan bir figürün izleyende o duyguyu uyandırması):

20- Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğeleri oluşturan biçimlerin ne tam gerçekçi ne de tam soyut olması. Yalın 0 0,0 3 100,0 0 0,0 anlaşılır ve mesajın gerektirdiği kadar detay kullanılması):

21- Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması (Bir görsel öğeye bakarken göz hareketlerinin daha çok sol üst köşede odaklandığı bulgusundan hareketle içerik 0 0,0 2 66,7 1 33,3 elveriyorsa vurgulanması gereken öğelerin sol üst köşeye yerleştirilmesine dikkat edilmesi):

22- Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb.görsel öğelerin 2 66,7 1 33,3 0 0,0 öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olması):

23- Görsel öğelerin renkli olması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğelerin özellikle ilköğretim birinci 2 66,7 1 33,3 0 0,0 devrede renkli olması fakat çok sayıda renk kullanılmaması):

24- Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğelerin içindeki 1 33,3 2 66,7 0 0,0 tüm elemanların bir konu ile ilgili olarak bütünlük içinde düzenlenmiş olması):

25- Çizginin amaca uygun kullanılması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan çizginin (iskeletin) genellikle yön duygusu için 1 33,3 2 66,7 0 0,0 kullanılması. Özel olarak ise örneğin, eğik, kıvrımlı çizgilerin hareket duygusu için; yatay çizgilerin gerginlik için ; dikey çizgilerin ise kesinlik ve yönerge ifadesi için kullanılması):

26- Tasarımda denge ilkesine uyulması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan 1 33,3 1 33,3 1 33,3

elemanların dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olması, simetrik dengeyi kullanmaktan kaçınılması, hareket ve dikkat çekme özelliği açısından asimetrik dengeyi kullanılması. Boşluk doluluk oranına dikkat edilmesi):

27-Rengin amaca uygun kullanılması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğelerde yer alan obje ve figürlerin renklerinin, önemli bilgi ve ayrıntılara ışık tutacak, benzerlik ve farklılıklara işaret edecek, estetik duyu uyandıracak biçimde kullanılması):

28- Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması (İllüstrasyonlama, fotoğraf vb. görsel öğelerin içeriği ayrıntı gerektiriyorsa boyutların büyük ve geniş tutulması):

SAYFA TASARIMI

29- Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması (Tasarımda tüm sayfalarda ve kitabın bütününde sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları vb. tipografik öğelerde ve görsel öğelerde birbiriyle uyumlu (estetik kaygıyla ve özgün bir biçim anlayışıyla) bir bütünlük ve devamlılık oluşturma):

30- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi (İllüstrasyonlama, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin okuma akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmesi. Başlığın altına ve metnin ortasına paragraf arasına yerleştirilmemesi, metin ile görsel öğeler arasında 4 mm dolaylarında hayli bir çerçevenin bırakılması):

31- Görsel öğelere yeterince yer verilmesi (Öğrencinin imgesel düşünmesi açısından illüstrasyonlama, fotoğraf, şema vb. görsel öğelere sayfa tasarımında öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmesi):

32- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması (İllüstrasyonlama, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin yerleştirilmesinde monotonluktan uzak

durulması. Devamlı çerçeve içine alınmaması, hep aynı yerlere yerleştirilmemesi, hep aynı büyüklükte olmaması vb.):

33- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması (İllüstrasyonlama, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin ilgili 2 66,7 1 33,3 0 0,0 metnin hemen yanında üstünde veya altında yer alması):

34- Boşlukların etkili kullanılması (Sayfa düzenlemede öğrencinin zihnini karıştıracak, sıkışık ve kalabalık 0 0,0 3 100,0 0 0,0 etkiden uzak durulması):

35- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi (Karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak 0 0,0 1 33,3 2 66,7 düşünülmesi):

36- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım öğesi olarak düzenlenmesi (Sayfa numarasının metinden bağımsız 3 100,0 0 0,0 0 0,0 olarak tasarlanması):

KAPAK TASARIMI

37- İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması (Kapak tasarımının içerik ve sayfa tasarımı ile biçim anlayışı 1 33,3 0 0,0 2 66,7 bakımından tutarlı olması):

38- Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması: 1 33,3 2 66,7 0 0,0

39- Kapak bilgilerine dikkat edilmesi (Kitabın kapağında ve sırtında yayın evi, yazar, kitap adı ve öğrenci sınıf düzeyinin yazılmış olması. İç kapakta ise kapak bilgileri 1 33,3 0 0,0 2 66,7 dışında kapak, sayfa tasarımcısı ve resimleyen, yani tasarımcının adlarının bulunması):

40- Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi (Karmaşık bir etki yaratmaması için kapakta çok çeşitli yazı 1 33,3 1 33,3 1 33,3 karakterlerinin kullanılmaması)

41- Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması (Kapağın ön, arka, ve sırt kısmının birlikte bir bütünlük 1 33,3 0 0,0 2 66,7 içinde, birbirleriyle ilişkili ve tutarlı olarak düzenlenmesi):

42- Kapağın estetik ve albenili hazırlanması (Kapak 1 33,3 0 0,0 2 66,7

tasarımında kullanılan görsel öğelerin, yazıların ve diğer elemanların düzenlenmesinde estetik ve ilgi çekici, özgün bir biçem anlayışını yansıtmayı):

ÜRETİME YÖNELİK DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİ

43- Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (Ders kitabı boyutlarının ilköğretim birinci devre 1, 2, ve 3. sınıflar için (büyük boy) A4 boyutlarının, diğer düzeyler için A5 ve B5 boyutlarının kullanılması):

3 100,0 0 0,0 0 0,0

44- Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması (Kitap kapaklarının mukavva cilt veya kalın bristol (220-280 gr/m²) kartondan yapılmış olması, üzerine lak veya selefon kaplanmış olması):

1 33,3 2 66,7 0 0,0

45- Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi (Kitabın 90gr/m²'lik birinci hamur veya mat kuşe kağıda basılması, kat izi, buruşukluk, çapak gibi kesim ve katlama hatalarının bulunmaması):

1 33,3 2 66,7 0 0,0

46- Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması (Kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından sırttan dikişle yapılmış olması veya amerikan tutkalı ile yapıştırılmış olması, tel zımba kullanılmaması):

1 33,3 2 66,7 0 0,0

47- Baskının net, düzgün ve temiz yapılması (Baskıların sayfanın arka yüzüne geçmemiş olması, kir, leke, vb. bulunmaması. Arka ve ön sayfalardaki satırların ve boşlukların ışığa tutulduklarında çakışmış olmaları. Fotoğraf ve illüstrasyonların değer yitirmeden net basılmış olması):

0 0,0 3 100,0 0 0,0

48- Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi (Kağıdın doku yönünün (kağıt suyunun) sayfanın kolay çevrilmesi için kitap sırtı ile aynı doğrultuda olması):

0 0,0 2 66,7 1 33,3

Kendall W=0,547

Görsel Tasarım İlkelerine Uygunluk ölçeğinde uzmanların tamamı soru 1, soru 2, soru 6, soru 9, soru 10, soru 36 ve soru 43 için evet cevabını vermişlerdir. Soru 1 soru 2 soru 6 ve soru 9 tipografik alt boyutuna aittir. Bu alt boyuttaki dört soruya verilen evet cevabı otomatik olarak yüzdeliği fazla çıkarmıştır. Soru12 de içindekiler kısmının dikkat çekecek şekilde görsel öğelerle desteklenmesi, soru 20 de görsel tasarımlarda nesnelerin yalın ve basit olması, soru 32 de görsel nesneler yerleştirilirken hep aynı tarzda hareket edilmemesi, soru 34 de kitapta kalan boşlukların zihin karıştırmayacak şekilde doldurulması ve soru47 de ise kitap baskısının net, temiz ve düzgün olması sorularına kısmen cevabını vermiştir. Soru15’de kitap sonunda sözlüğün bulunup bulunmamasıyla alakalı soruya ise ortak olarak hayır cevabını vermişlerdir.

MOVIE MAKER

Yazılımı kullanırken yararlanılan sekmeler ve alt grupları aşağıda açıklanmıştır.

Giriş Sekmesi

Giriş sekmesi, Pano, Ekle, AutoMovie temaları, Düzenleme ve Paylaş gruplarından oluşmaktadır.

Pano grubu, Kes, Kopyala, Yapıştır fonksiyonlarını içermektedir. Çalışma içerisinde metin veya nesnelerin taşınma veya kopyalanma işlemleri için kullanılır.

Ekle grubu, video, resim, müzik dosyası, web kameradan video, anlık görüntü eklemek için kullanılan gruptur. Ayrıca yazı ile ilgili başlık ekleme, açıklamalı alt yazı ve jenerik eklemek için bu grubun komutlarından yararlanır.

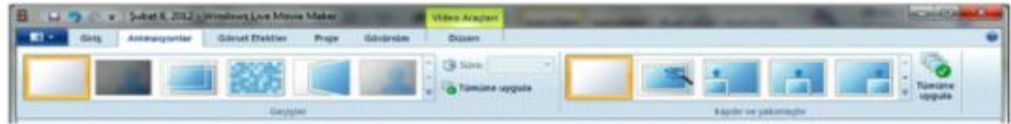
AutoMovie temaları, video içinde kullanılan nesnelerin(resim veya video dosyalarının) geçiş şekli ve temalarının seçildiği gruptur.

Düzenleme grubu, video içinde kullanılan görsel veya metin nesnelerinin sola, sağa döndürülmesi, silinmesi veya tümünün seçilmesi için yararlanır.

Paylaş grubu, sosyal medyada hazırlanan video dosyasının hemen yayınlanması amacı ile kullanılan gruptur.

Animasyonlar Sekmesi

Animasyonlar sekmesi, Geçişler ve Kaydır ve Yakınlaştır gruplarından oluşmaktadır.

Şekil 1

Uzmanlarımız tipografik açıdan kitabı incelediklerinde yazı karakterleri, okunabilirliği, fontların uygunluğu, dikkat odaklayıcı sözcüklerin etkili tasarlanması, harflerin arasındaki boşlukların dikkatli kullanılması gibi maddeleri değerlendirdiklerinde 8,14 ortalama puan çıkmıştır. Uzmanlarımız kitabı tipografik açıdan tamamen uygun bulmuşlardır.

KAYNAKÇA

F.R. Heathcote, P.M. Heathcote, O.H.U. Heathcote,
R.P. Richards: Pass ECDL4, Pearson Education Limited, England, 2007

Joyce Cox, Curtis Frye, M. Dow Lambert III, Steve Lambert, Joan Preppernau,
Katherine Murray: Adım Adım Microsoft Office 2007, Arkadaş Yayınevi, Ankara, 2008

Osman Gürkan: Excel 2007, Nirvana Yayınları, Ankara, 2009

Ömer Tören, Zeki Albayrak: Başlangıçtan İleri Düzeye Bilgisayar Öğrenim Kılavuzu,
Beşir Kitabevi, İstanbul, 2009

<http://office.microsoft.com/tr-tr/training/CR010047968.aspx>

<http://www.chip.com.tr>

<http://www.cctglobal.com>

Şekil 2

BÖLÜM III	
HESAP ÇİZELGESİ	29
Hesap Çizelgesi İle Çalışmak	30-40
Excel 2007 Yazılımını Açmak	
Office Düğmesi	
Hızlı Erişim Araç Çubuğu	
Şeridi Gizlemek veya Görüntülemek	
Excel Yazılımını Kapatmak	
Yeni Bir Çalışma Kitabı Oluşturmak	
Çalışma Kitabı Kaydetmek	
Çalışma Kitabını Farklı Kaydetmek	
Çalışma Kitabını Açmak ve Kapatmak	
Açık Pencere Arasında Geçiş Yapmak	
Çalışma Sayfaları Arasında Geçiş Yapmak	
Verimliliği Artırmak	41-44
Uygulamada Temel Seçenekleri ve Özellikleri Değiştirmek	
Görünümü Yakınlaştırmak	
Geri Almak	
Yinelemek	
Yardım Fonksiyonunu Kullanmak	

Şekil 3

Metin örgütleyiciler kısmında kaynakçanın düzenlenmesi, kitapta sözlük kısmının bulunması, içindekiler listesinin dikkat çekici şekilde düzenlenmesi gibi sorulara uzmanlarımızın cevaplarından ortalama 5,24 puan çıkmıştır. Sözlük bulunması kısmında üç uzmanımızda ortak olarak hayır cevabını vermişlerdir.

Şekil 4

Kitabın kapak tasarımı yukarıda verilen görseldeki gibidir. Uzmanlarımızın verdikleri yanıtlara göre analizden çıkan ortalama sonuç ise kapak tasarımı için 5'dir. Kitabı değerlendirdiklerinde çıkan sonuca göre kapak tasarımı uzmanlarımıza göre orta düzeyde uygundur.

KORUYUCU BAKIM

Disk Temizleme iletişim kutusunda, silinmek istenilen dosya türleri işaretlenerek dosyalar silinir. Özellikle **Geçici İnternet Dosyaları** (Temporary Internet Files) ve **Karşıdan Yüklenen Program Dosyaları** (Downloaded Program Files) sabit diskte fazla yer kaplar.

Disk Temizleme İletişim Kutusu

DİĞER YÖNTEMLER

Diğer Yöntem:

Sabit diskte temizlenmek istenilen sürücünün üzerinde sağ tuş menüsünde bulunan **Özellikler (Properties)** komutundan, **Yerel Disk Özellikleri (Local Disk Properties)** iletişim kutusundan **Genel (General)** sekmesi, **Disk Temizleme (Disk Cleanup)** komutu kullanılır.

Şekil 5

Sayfa tasarımı açısından sunulan görsel yukarıdaki gibidir. Uzmanların cevapları doğrultusunda ortalama sayfa tasarımı 5,42 dir. Sayfa tasarımı alt boyutunun sorularından birkaç tanesine bakacak olursak; görsel öğelerin okuma akışını engellememesi, görsel öğelerin metnin yakınlarında bulunması, boşlukların etkili kullanılması gibi sorulardır. Uzmanlarımızın hepsi bu sorulardan boşlukların etkili kullanılması sorusuna çekimser kalarak kısmen cevabını vermiştir.

Yapılan çalışmada ölçek ifadelerine ilişkin hesaplanan Kendall W değeri 0,547'dir. Buna göre uzmanların değerlendirmeleri arasında orta düzeyde bir uyum bulunmaktadır.

Tablo 2

İçerik Analizi Değerlendirme Ölçeğine İlişkin Uzmanların Cevapları

	EVET		KISMEN		HAYIR	
	n	%	n	%	n	%
1. Kitapta verilen bilgiler bilimsel verilere uygun, sınanmış ve doğruluğu kanıtlanmış bilgilerdir.	3	100,0	0	0,0	0	0,0
2. Kitapta yer alan konular uygun olarak sıralanmış ve basamaklandırılmıştır.	1	33,3	1	33,3	1	33,3
3. Kitabın içeriği, ilköğretim okulu programında (Bilgisayar Dersi Programında) öngörülen hedef ve hedef davranışları kazandırabilecek niteliktedir.	2	66,7	1	33,3	0	0,0
4. Ünite sayısı yıllık ders saati ile orantılıdır.	3	100,0	0	0,0	0	0,0
5. Her ünitenin giriş bölümünde o ünitenin hedef ve hedef davranışları verilmiştir.	2	66,7	1	33,3	0	0,0
6. Kitapta konuların işlenişinde bu konularla diğer derslerin konuları arasında ilişki kurulmuştur.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
7. Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınmıştır.	1	33,3	1	33,3	1	33,3
8. Konuların işlenişinde öğrencilerin ilgileri dikkate alınmıştır.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
9. Konuların işlenişinde öğrencilerin yetenekleri dikkate alınmıştır.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
10. Konuların işlenişinde öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınmıştır.	0	0,0	3	100,0	0	0,0
11. Konuların işlenişinde öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.	0	0,0	0	0,0	3	100,0
12. Konuların işlenişinde yakından uzağa ilkesine uyulmuştur.	1	33,3	0	0,0	2	66,7
13. Konuların işlenişinde kolaydan zora ilkesine uyulmuştur.	1	33,3	2	66,7	0	0,0
14. Konuların işlenişinde bilinenden bilinmeyene ilkesine uyulmuştur.	1	33,3	1	33,3	1	33,3
15. Konuların işlenişinde basitten karmaşığa ilkesine	1	33,3	1	33,3	1	33,3

uyulmuştur.

16.Konuların işlenişinde somuttan soyuta ilkesine uyulmuştur.	0	0,0	3	100,0	0	0,0
17.Konuların işlenişinde izlenen yöntem, etkili bir öğretim süreci için uygundur.	0	0,0	3	100,0	0	0,0
18.Kitapta yer alan konular gerçek yaşam ile yeterince bağlantılıdır.	1	33,3	0	0,0	2	66,7
19.Kitapta yeni bir kavram ele alınırken daha önceki kavramlarla ilişki kurulmuştur.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
20.Birbirleriyle ilişkili kavramlar bir bütün halinde verilmiştir.	0	0,0	2	66,7	1	33,3
21.Kitapta geçen kavramların ve becerilerin farklı disiplinlerdeki kullanımına ilişkin örnekler verilmiştir.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
22.Kitapta öğrencilere kazandırılacak bilgi ve beceriler için yeteri kadar örnek verilmiştir.	0	0,0	1	33,3	2	66,7
23.Kitapta konular işlenirken öğrencilere öğrendiklerini günlük yaşama ve gerçek problem durumlarına uygulayabilmeleri için olanak verilmiştir.	1	33,3	0	0,0	2	66,7
24.Kitapta öğrencilerin konular arasında bağ kurmalarını sağlayacak tekrar bölümleri vardır.	3	100,0	0	0,0	0	0,0
25.Her ünitenin sonunda özet verilmektedir.	2	66,7	0	0,0	1	33,3
26.Kitaptaki illüstrasyon, çizim ve şemalar metnin içeriğine uygun ve tutarlıdır.	3	100,0	0	0,0	0	0,0
27.Kitaptaki illüstrasyon, çizim ve şemalar öğretim seviyesine uygun ve tutarlıdır.	1	33,3	2	66,7	0	0,0
28.Kitaptaki illüstrasyon, çizim ve şemalar ünitenin özelliklerine uygun ve tutarlıdır.	2	66,7	1	33,3	0	0,0
29.Kitaptaki illüstrasyon, çizim ve şemalar öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun ve tutarlıdır.	1	33,3	2	66,7	0	0,0
30.Kitaptaki bilgi ve becerilerin kazandırılması için verilen örnek ve illüstrasyonlarda cinsiyet rolleri bakımından eşitlik vardır.	2	66,7	1	33,3	0	0,0
31.Kitap genel olarak değerlendirildiğinde öğrencinin	1	33,3	1	33,3	1	33,3

derse motivasyonunu sağlayacak niteliktedir.

Kendall W=0,564

İçerik Analizi Değerlendir ölçeğinde uzmanların tamamı soru1, soru4, soru24 ve soru26 için evet cevabını vermişlerdir. Yani uzmanlarımız kitaptaki bilimsel bilgilerin kanıtlanabilir olduğuna, ünite sayısının yıllık planla eşdeğer olduğuna, kitapta tekrar bölümlerinin bulunduğu kitapta görselliğin teorikle tutarlı olguna ortak olarak katılmaktadır. Soru10, soru16 ve soru17 için kısmen cevabını vererek konu işleyişinde öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik olup olmadığına, verilen bilgilerin somuttan soyuta olduğundan, konu işleyişinde izlenen yöntemin öğrenciler için etkili olup olmadığı konusunda çekimser kalmışlardır. Soru11’de bulunan konunun işleyişinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınıp alınmadığı sorusuna ortak olarak hayır cevabını vermiştir.

Yapılan çalışmada ölçek ifadelerine ilişkin hesaplanan Kendall W değeri 0,564’tür. Buna göre uzmanların değerlendirmeleri arasında orta düzeyde bir uyum bulunmaktadır.

Tablo 3

Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

	Min.	Maks.	Ort.	ss
Tipografik Özellikler	7,22	9,44	8,1467	1,15453
Metin Örgütleyicileri	4,29	6,43	5,2400	1,09000
Görsel Öğelerin Tasarımı	4,17	7,50	5,5567	1,73339
Sayfa Tasarımı	4,38	6,88	5,4200	1,30184
Kapak Tasarımı	2,14	10,00	5,0000	4,34507
Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri	4,00	8,00	5,6667	2,08167
GÖRSEL TASARIM İLKELERİNE				
UYGUNLUK	4,48	8,02	5,9033	1,86907
İÇERİK ANALİZİ	3,70	7,10	5,2667	1,71561

Araştırma sonucuna göre kitabın görsel tasarım ilkelerine uygunluk puanı 5,90’dır. Görsel tasarım ilkelerine uygunluk kriterlerinden kitabın en yüksek puan

alan özelliği tipografik özellikleri iken en düşük puan kapak tasarımına verilmiştir. Çalışma sonucunda kitabın içerik analizi puanı 5,27'dir. Buna göre kitap için uzmanlar orta düzeyde puan vermiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından ortaöğretim 8.sınıflar için hazırlanmış Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi kitabı görsel tasarım ilkeleri kapsamında incelenmiş, ders kitabının içeriği ile ilgili uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler bir araya getirilmiştir. Bu bölümde çalışmamızla paralel amaç taşıyan literatürde yer alan araştırmaların bulguları incelenmiş ve çalışmamızdaki sonuçlarla benzerlikleri ve ayrılıkları tartışılmıştır.

İlgili ders kitabının görsel tasarım ilkeleri gereğince uzman değerlendirmeciler tarafından yapılan değerlendirmelerin orta düzeyde birbiri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Buna göre görsel tasarım ilkeleri ile ilgili yapılan değerlendirmeler ve bunun sonucunda verilecek tavsiyelerin önemli olduğu ifade edilebilir.

Kaptan ve ark. (2004) çalışmasında tipografinin temel amacının bilgilendirme olduğu, kitap sayfasının tipografik ve görsel etmenlerinin tasarım seviyeleri ile etkileşim içinde olduğu ve sayfa üzerinde yer alan herhangi bir elemanın başka elemanların (yazı boyutu, yazı karakteri vb.) algılanabilirliğini etkilediği ifade edilmiştir. Becer (2015)'nin çalışmasında batı kültüründe yer alan yazılı iletişim metinlerinde iletişim şekli sayfanın sol üst köşesinden sağ alt tarafa doğru olacak biçimde çizgisel bir sırada olduğu, bu düzenin ise sayfa üzerindeki grafik tasarımlarının organizasyonunda ana bir unsur olduğu belirtilmiştir. Alpan (2008)'in çalışmasında sayfa içinde yer alan metinlerin rengi veya ton derecelerinin uygun şekilde kullanılmasının okunabilirliği artırdığı, metnin yer aldığı sayfanın renginin okunabilirlik üzerinde etkisi bulunduğu, beyaz bir fonun üzerinde siyah renkli yazılara çok sık rastlandığı, yazı renginin çok koyu renkte olması okumayı kolaylaştırmadığı ifade edilmektedir. Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre değerlendiriciler ilgili ders kitabımızın tipografik özellikleri bakımından oldukça iyi düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Değerlendirmecilerin Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi kitabının tipografik özellikleri açısından fikir birliğine sahip olduğu söylenebilir.

Hartley (1996)'in çalışmasına göre öğrencilerin konu başlıkları, özet kısmı, kaynakça bölümü gibi metne ait örgütleyicileri olumlu şekilde karşıladıkları ifade edilmiştir. Alpan (2008)'in çalışmasında başlıkların etkili düzenlenmesi ile ilgili olarak çok sayıda başlığın ders kitabında kullanılmasının, kullanılan başlıkların çok fazla alt başlığa ayrılmasının ve başlık metninin uzun olmasının öğrenciyi şaşırtabileceği ve yorabileceği ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada ders kitabının içindekiler kısmında görsel öğelerin dersin içeriğinden uzak rastgele öğelerin kullanılmaması gerektiği, içindekiler kısmının kitap hakkında özet bilgi verme amaçlı olduğu ve içindekiler sayfasına yerleştirilen öğelerin ders kitabının içeriği ile ilişkili olması gerektiği belirtilmiştir. Çalışmamızdan elde edilen bulgulara göre değerlendiriciler ilgili Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi kitabının metin örgütleyicileri bakımından oldukça orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Metin örgütleyicileri ile ilgili değerlendirme ifadelerinden "içindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenme" ifadesine katılımcıların tamamı kısmen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu sonuca göre Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabının içindekiler kısmının görsel düzenlemesi gözden geçirilmesi ve kitabın içeriğini öğrencilere daha iyi tanıttacak ve dikkat çekecek şekilde düzenlenmesi için çalışma yapılması tavsiye edilebilir. Yine metin örgütleyicileri ile ilgili ifadelerden sözlük kısmının revize edilmesi ifadesine değerlendiricilerin tamamı katılmamıştır. Öğrencilere sunulmak üzere hazırlanmış bir ders kitabının ünite sonunda ya da kitabın sonunda derse kitabına ilişkin sözlüğün yer almasının pek çok faydası bulunmaktadır. Bunlardan ilki ders kitabının kullanımda kolaylık sağlamasıdır. Öğrenciler ders kitabı içerisinde bilmedikleri bir kavramla karşılaştıkları takdirde başka sözcüklere bakarak zaman kaybetmelerinin önüne geçilebilmektedir. Ayrıca sözlükte pek çok anlamı bulunan bir kavramın ders ile ilgili olan anlamının ders kitabı sonunda yer alması öğrencileri kavram kargaşasından kurtaracaktır.

Becer (2015)'in çalışmasına göre öğrencilerin derslerine yönelik hazırlanmış ders kitaplarında ders kitabı içerisindeki etkin biçimde tasarlanmış görsel öğelerin öğrencilere öğrenim kolaylığı sağladığı, öğrenilen unsurların tekrar hatırlanmasında büyük fayda sağladığı ifade edilmiştir. Alpan (2004)'ün çalışmasında fotoğraf, illüstrasyon, şema ve benzeri görsel olarak sunulmuş öğelerin öğrenim gören öğrencilerin hayal gücünü harekete geçirdiğini, öğrenme üzerinde uygun bir harekete geçirici olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda görsel öğelerin tasarımı ile ilgili

ifadelerin yer aldığı bölümde değerlendiriciler Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi kitabının görsel öğelerin tasarımı bakımından orta düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. İfadeler arasında yer alan görsel nesnelerin öğrenciler için mesaj verici olması, bir illüstrasyon verildiğinde deseninin belirgin olması ifadelerine iki uzman olumsuz yanıt vermiş, "Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması" ifadesine de üç uzman kısmen katıldıklarını belirtmişler. Buna göre ilgili ders kitabının öğrencilerinin yaş, bilgi ve kültür seviyelerine göre tasarlanması, metinle bağlantılı görsellerin daha vurgulayıcı olması ve kullanılan desenlerin gerçekçi olması tavsiye edilebilir.

Erkmen (1996)'ın çalışmasında öğrencilerin algılarını çarpıtacak sayfa tasarımlarının kullanılmaması gerektiği ve bunun için de her sayfada birbiri ile aynı olan biçim özelliklerinin yer alması gerektiği vurgulanmıştır. Karslı (2013)'nın çalışmasına göre sayfa düzenlemelerinde öğrenim gören öğrencilerin zihnini bulandıracak kompleks yapılardan arındırılmış ve sayfa boşluklarının etkili olarak kullanıldığı bir sayfa tasarımdan bahsetmektedir. Yalın (2002)'in çalışmasında karşılıklı yer alan sayfaları birbirinden ayrı olacak şekilde düşünülmemesi gerektiği belirtilmiştir. Çalışmamızda sayfa tasarımı ile ilgili yer alan ifadelerin değerlendiriciler tarafından verdikleri puanların ortalamasına göre ilgili ders kitabının sayfa tasarımını orta düzeyde olumladıkları saptanmıştır. Çalışmamızda sayfa tasarımı ile ilgili olarak yer alan ifadelerden "Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi" ve "Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi" ifadelerini bir değerlendirmeci kısmen olumlayıp, iki değerlendirmeci olumlu görüş bildirmemiştir. Buna göre sayfada yer alan görsellerin metnin bütünlüğünü bozacak tasarımlarından uzak durulması ve konu bütünlüğünün sağlanması için bir konu ile ilgili metnin karşılıklı sayfalarda yer almalarının sağlanması tavsiye edilebilir. Yine değerlendirmecilerin tamamı görsel nesnelerin yerleştirilmesinde uygunluk sağlanması ve boş kalan alanların etkili kullanılması ifadelerine kısmen katılım göstermişlerdir. Buna göre ilgili ders kitabında yer alan görsel unsurların metnin akışını bozmayacak ve renk olarak da uyum sağlayacak biçimde düzenlenmesi gerektiği ve öğrencilerin kitap içerisinde yer alan metinleri okurken dikkat dağınıklığına sebep verecek boşluklardan arındırılması gerektiği söylenebilir.

Kılıç ve Seven (2003)'in çalışmasında öğrencilerin için ders kitabını çekici kılan unsurlar arasında kapak tasarımının geldiği, öğrencinin ders kitabının içerisine henüz bakmadan onda iyi bir izlenimin kapağın cazip tasarımı ile mümkün olduğu belirtilmiştir. Doğan ve Tuğ (2017)'un çalışmasında uluslararası sınavlarda başarılı olan ülkelerin kitapları için kapak tasarımlarının Polonya ve Türkiye için diğerlerine göre daha iyi olduğu sonucu elde edilmiştir. Polonya'nın sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında ön ve arka kapakların bir görsel ve renk uyumları açısından bütünlük oluşturduğu ve tasarımın bu yönde yapıldığı ifade edilmiştir. Bağcı (2007)'nin çalışmasında lise birinci sınıflar için hazırlanmış Bilgi ve Teknoloji ders kitabının değerlendiricilerinin ortalamasında kitabın kapak tasarımını uygun buldukları değerlendirilmiştir. Çalışmamızda kapak tasarımı ile ilgili yer alan ifadelerin değerlendiriciler tarafından verdikleri puanların ortalaması ile değerlendiricilerin ilgili ders kitabının kapak tasarımını orta düzeyde olumladıkları saptanmıştır. Çalışmamızda kapak tasarımı ile ilgili olarak yer alan ifadelerden içeriğin sayfa düzeni ile alakalı olması, kapak kısmında gerekli bilgilerin yeterince bulunup bulunmadığı hususunda bir değerlendirmeci katılım göstermiş iki değerlendirmeci katılım göstermemiştir. Buna göre ilgili ders kitabının içerik ve sayfa tasarımı ile biçimce uyuşması gerektiği, kitabın kapağının üzerinde ve sırt kısmında yazar ismi, kitabın ismi, ilgili öğrencilerin sınıf numarasının uygun fonlarda belirtilmesi gerektiği, kapakta yer alan görsel öğelerin çekiciliğinin daha da artırılması gerektiği söylenebilir.

Ders kitabının üretime yönelik dış yapı özellikleri boyut, yazı büyüklüğü, kitabın ders kitabı niteliği kazanabilmesi için sahip olması gereken özellikler, kitabın görünüşü ve rengine ait standartlar olarak Türk Standartları Enstitüsü tarafından 1992 yılında tespit edilmiştir (Küçükahmet, 2003). Ders kitabının etkin bir varlık gösterebilmesi için ilgili kitabın üretimine yönelik olarak tasarlanması gerekmektedir (Doğan ve Tuğ, 2017). Bağcı (2007)'nin çalışmasına göre Türkiye'deki öğrencilere yönelik olarak hazırlanmış Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabı öğrenciler tarafından uygun görülmüştür. Çalışmamızda üretime yönelik dış yapı özellikleri ile ilgili yer alan ifadelerin değerlendiriciler tarafından verdikleri puanların ortalaması değerlendiricilerin ilgili ders kitabının kapak tasarımını orta düzeyde olumladıkları saptanmıştır. Çalışmamızda üretime yönelik dış yapı özellikleri ile ilgili yer alan ifadelerden "kitabın kolay çevrilip kolayca kullanılabilmesi için kâğıt dokusuna

dikkat edilmesi" ifadesine değerlendircilerin ikisi kısmen katıldığını, biri hiç olumlamadığını belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin ilgili ders kitaplarına olan alakalarının kaybolmaması adına kitabın kullanımın ortaya çıkabilecek teknik sorunların ortadan kaldırılması tavsiye edilmektedir.

İlgili ders kitabının içerik analizinde uzman değerlendirmeciler tarafından yapılan değerlendirmelerin orta düzeyde birbiri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Buna göre Bilgi ve İletişim Teknolojisi ders kitabının içeriği ile ilgili yapılan değerlendirmeler ve bunun sonucunda verilecek tavsiyelerin önemli olduğu ifade edilebilir.

Çalışmamızda ilgili kitabın içeriği hakkındaki ifadelerin değerlendiriciler tarafından verdikleri puanların ortalaması değerlendiricilerin ilgili ders kitabının kapak tasarımını orta düzeyde olumladıkları saptanmıştır.

Değerlendiricilerin tamamı kitap içerisinde verilen bilgilerin bilimsel verilere uygunluğu, kitap içerisindeki ünite sayısı yıllık ders saati ile orantılı olması ve kitapta verilen görsel öğelerin metinle ilişkili olması ifadelerine olumlu yanıt vermişlerdir. Buna göre Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi için hazırlanmış kitapta bilimsel olarak tutarlı, ilgili illüstrasyon, grafik ve illüstrasyonlarla eşlenik ve yıl içerinden işlenebilecek konu hacmine sahiptir. Benzer şekilde değerlendirmecilerin tamamı "Konuların işlenişinde öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır." ifadesine katılım göstermemiştir. Buna göre ders kitabı içerisinde yer alan konuların öğrencilerin kişisel farklılıkları göz önüne alınmadan hazırlandığı, öğrenciler arasındaki bilgi, zekâ, kültür ve benzeri unsur farklılıklarının gözetilmediği sonucu çıkmıştır.

Değerlendirmecilerin birisi kısmen diğer ikisinin hiç katılmadığı ifadeler arasında "Kitap içerisinde işlenen konular ile diğer branş derslerinin konularıyla ilişki kurulması" , "Konular işlenirken öğrencilerin dikkat ilgileri önemsenmiştir" , "Konular işlenirken öğrencilerin ilgilerine dikkat edilmiştir", "Kitap içerisinde geçen yeni bir kavram anlatılmadan önce daha önce verilen kavramlarla bağ kurulmuştur", "Kitapta geçen kavramların farklı branş derslerinde nasıl kullanılacağına ilişkin bilgilendirme yapılmıştır" ve "Kitap içerisinde öğrencilere kazandırılmayı hedeflenen bilgi ve becerilere örnekler verilerek açıklanmıştır" ifadeleri yer almaktadır.

Değerlendirmecilerin genel olarak olumsuz görüş belirttiği bu ifadelerle göre Bilgi ve İletişim Teknolojisi dersi için hazırlanmış kitapta yer alan konular ile diğer dersler arasında entegrasyon sağlanması, konuların işlenişinde öğrencilerin dikkatini çekecek ve yaşlarına uygun konu yöntemlerinin kullanılması, yeni bir kavramın işlenmesinden önce öğrencilerin yeni kavramı anlayabilecek alt yapının oluşturulması, öğrencilere ilgili dersin günlük hayatta kullanımına dair örneklerin verilmesi ve dersin inandırıcılığının artırılması tavsiye edilebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu kısım araştırma sonunda ulaşılan bulgular ve yorumlardan elde edilen sonuçlara ve önerilere değinilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Hazırlanan bu çalışmada KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından İlköğretim 8. Sınıflar için hazırlanmış olan Bilgi ve İletişim Teknolojisi 8 Kitapları yedi farklı alanda üç uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. İncelenen alanlar sırasıyla; tipografik açıdan, metin örgütleyicileri bakımından, kitap içerisinde bulunan görsel öğelerin tasarımları açısından, sayfa ve kapak tasarımları açısından ve üretime yönelik dış yapı özelliklerinin değerlendirilmesi açısından incelenmiştir. Son olarak da kitabın içeriği ile ilgili bulgular tespit edilmiştir.

1. Ders kitabı tipografik açıdan değerlendirildiğinde yazı boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu ve yazı karakterlerinin okunabilirliği hakkında olumlu görüşler alınmıştır. Yazı renkleri ya da ton değerleri, satırlar arası, sözcükler arası ve harfler arasındaki boşlukların uygunluğu, dikkat odaklayıcı sözcüklerin doğru tasarlanması konularında değerlendirmeler birbirlerinden farklı görüşler sunmuşlardır. Bununla birlikte satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması ve metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi konusunda kitabın uygun olduğu tespit edilmiştir.
2. Metin örgütleyicileri alanındaki değerlendirmelerde ise değerlendirmeler başlıkların etkili düzenlenmesi konusunda kitabın başarılı olduğu konusunda hemfikir olurken, içindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi ile ilgili kitabın ne çok iyi ne de çok kötü olduğu konusunda fikir belirtmişlerdir. Kitapta sözlük düzenlemesinin yapılması konusunda olumsuz görüş bildirilirken, içindekiler listesinin işlevsel şekilde olması, kutucukların amacına kısmen uygun olması, her kısım ile alakalı başlık oluşturulması ve kaynakça düzenlemesinin yapılması konusunda birbirlerinden farklı görüşler alınmıştır.

3. Kitabın görsel öğelerinin tasarımı konusunda değerlendircilerin çoğunluğu görsel öğelerin mesaj aktarımı, tasarım bütünlüğü ve çizgilerin amaca uygunluğu, vurgu ve renklerin amaca uygunlukları konusunda kısmen olumlu yanıt vermişlerdir. Tasarımda denge ilkesi, görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrencilere uygunluğu, illüstrasyonlamalardaki desenlerin uygunluğu konusunda tutarsız yanıtlar alınırken tasarımın yalınlığı ve basitliği konusunda değerlendircilerin tümü kısmen yanıtı vererek kitabın yeterli ancak geliştirilebilir özelliklerde olduğunu ortaya çıkarmışlardır.
4. Sayfa tasarımı konusundaki değerlendirmede ise kitabın bütünlük ve görsel devamlılığının olması, görsellerin okuma akışını engellemesi, karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi konusunda çoğunlukla olumsuz dönüşler alınmıştır.
5. Görsel öğelere yeterince yer verilip verilmediği ile ilgili değerlendirmede birbirinden farklı yanıtlar alınmıştır. Görseller üzerindeki boşluklar ile ilgili değerlendircilerin tamamı kısmen uygun olduğu hakkında görüş bildirirken sayfa numaralarının tasarımı ile ilgili ise olumlu dönüş yapmışlardır. Kapak tasarımı ile ilgili ise değerlendirciler herhangi bir konuda görüş birliğine varamamışlardır.
6. Üretim kalitesi ve fiziksel özellikler açısından kitabın boyutlarının uygunluğu ile ilgili olumlu dönüşler alınırken sağlamlık, dayanıklılık ve kalite gibi konularda ise ağırlıklı olarak kısmen cevabı alınarak kitabın geliştirilebilir durumda olduğu anlaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Aşağıda 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabının içerik analizi araştırmasının sonuçlarına göre aşağıda geliştirilen öneriler sunulmuştur.

1. Konunun uzmanları tarafından belirlenen sonuçlarda kitabın görsel içeriği açısından ya kısmen cevabı alınmış ya da uzmanlar arasında ortak görüş birliği bulunamamıştır. Bu bağlamda 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabının görsel öğeler kategorisinin “görsel tasarım” kategorisinin özel alt alanları dikkate alınarak düzenlenmelidir.

2. Bu araştırmada 8.sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri ders kitabının görsel tasarım ve içerik yöntemiyle değerlendirilmiştir. Gelecekte araştırmacıların diğer kademedeki bilgisayar ders kitaplarında görsel tasarım ve içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmelidir.
3. KKTC’de okutulan diğer kademedeki bilgisayar ders kitapları görsel tasarım ilkeleri ve içerik açısından değerlendirilmelidir.
4. KKTC’deki bütün ders kitaplarına yönelik içerik ve görsel tasarım ilkelerine yönelik araştırma ve değerlendirmeler yapılmalı ve sonuçlar Talim Terbiye Dairesine sunulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. (2006). *Eğitim fakülteleri için cümle ve metin bilgisi: okuma, anlama, yorumlama, çözümleme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akkoyunlu, B. (1992). İlköğretimin niteliğinin artırılmasında bilgisayarların yeri ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(8).
- Alpan, B. G. (2004). Ders kitaplarındaki grafik tasarımın öğrenci başarısına ve derse ilişkin tutumlarına etkisi. *Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Alpan, G. (2008). Ders Kitaplarındaki Metin Tasarımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 107-134.
- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158).
- Bağcı, H. (2007). Dokuzuncu sınıf bilgi ve iletişim teknolojileri ders kitabının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir.
- Balcı, A. (1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*. Ankara.
- Becer, E. (2015). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Beck, C. R. (1991). Strategies for cueing visual information: research findings and instructional design implications. *Educational Technology*, 31(3), 16-20.
- Büyükalın, S. F. (2003). Ders kitabı ve öğretim programı ilişkisi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Büyükkaragöz, S. S. (1997). *Program geliştirme:" Kaynak Metinler"*. Öz Eğitim yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2003). Öğretimde ders kitaplarının yeri ve önemi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Tarih*, 9-12.

- Ceyhan, E., ve Yigit, B. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ceyhan, E. ve Yigit, B. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (3. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ChanLin, L. J. (2008). Technology integration applied to project-based learning in science. *Innovations in education and teaching international*, 45(1), 55-65.
- Coşkun, H., Kaya, İ., ve Kuglin, J. (1996). *Türkiye ve Almanya'da ilköğretim ders kitapları*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Çalık, T. (2001). Türkçe Ders Kitaplarının Biçim ve Tasarımı. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu* (s.1-15), Ankara: Nobel
- Çırpan, F. (2004). İlköğretim Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Öğretim Programının Hedeflerine ve Ders Kitabı Özelliklerine Uygunluk Bakımından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi.
- Demirel, Ö. (1999). Öğretme sanatı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2006). *Öğretimde planlama ve değerlendirme, Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde program ve öğretim tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğan, Y. ve Tuğ, O. (2017). Uluslararası sınavlarda başarılı ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 56-79.
- Doğanay, A. (2000). *Yaratıcı öğrenme Sınıfta demokrasi*, 1171-210.
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilgiler programının (1998) değerlendirilmesi ve ders kitapları. Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Klavuzu*, Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık, 31-41.
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler. Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (Ed. C. Şahin), Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Dündar, A. (1995). *Ortaokul temel ders kitaplarının eğitsel ve grafiksel açıdan değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erkmen, N.(1996). Çağdaş bir ders kitabı nasıl olmalı? Ders kitabını mükemmel yapan nitelikler. Coşkun,H. Kaya,H.İ. ve Kuglin, J. (Ed.). *Türkiye ve Almanya’da İlköğretim Ders Kitapları*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Erkul, R. (2007). *Cümle ve metin bilgisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eşgi, N. (2005). İlköğretim 5. sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 165, 34-36.
- Genç, A. (2002). İlk ve ortaöğretim okullarında yabancı dil ders kitabı seçimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22).
- Gündüz, Ş., ve Odabaşı, F. (2004). Bilgi çağında öğretmen adaylarının eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin önemi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 43-48.
- Güneş, F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi*. Ankara: Ocak Yayıncılık.
- Halis, İ. (2001). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Mikro Yayınları Teknoloji Eğitim Koordinasyonu.
- Hazır, A., ve Türkmen, L. (2008). The Fifth Grade Primary School Students” The Levels of Science Process Skills. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 81-96.
- Hesapçioğlu, M. (2011). *Öğretim ilke ve yöntemleri: Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hızal, A. (1989). *Bilgisayar eğitimi ve bilgisayar destekli öğretime ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Jonassen, D. Spector, M. J. Driscoll, M. Merrill, M. D, van Merrienboer, J, ve Driscoll, M. P. (2008). *Handbook of research on educational*

communications and technology: a project of the association for educational communications and technology. Routledge.

Kabapınar, F. (2001). İşlevleri ve kavramsal anlamaya katkıları açılarından Türk ve İngiliz fen ders kitaplarındaki görsel öğeler. *Yeni Binyılın Başında Türkiye’de Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu, Bildiriler. Maltepe Üniversitesi, İstanbul*, 131-138.

Kabapınar, F. (2003). Oluşturmacı anlayışı yansıtmaları açısından Türk ve İngiliz fen bilgisi ve kimya ders kitaplarındaki görsel öğeler. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 25(25).

Kabapınar, Y. (2012). Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları. Öztürk (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, 367-399.

Kaptan, F. (1999). *Fen bilgisi öğretimi (3. baskı)*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi

Kaptan, G. ve Kaptan, A.K. (2004). Ders kitaplarındaki tasarım sorunları ve öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisi. XIII. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.

Karamustafaoğlu, O. (2009). Fen ve teknoloji eğitiminde temel yönelimler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 87-102.

Karlı, E. (2013). Dördüncü sınıf fen ve teknoloji ders kitabının görsel öğelerin tasarımı ve sayfa tasarımı ilkelerine göre değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.

Kast, B. ve Gerhard N (Ed.). (1994). *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken: für den fremdsprachlichen Deutschunterricht*. Langenscheidt.

Kellner, D. (2002). New technologies/new literacies: Reconstructing education for the new millennium,(Translation: Ayşe Taşkent). *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 2(1), 105-132.

- Keser, H. (2004). İlköğretim 4. sınıf Bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-21.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara.: Pegem A Yayıncılık.
- Kılıç, A., ve Seven, S. (2008). *Konu alanı ders kitabı inceleme*. Ankara.: Pegem A Yayıncılık.
- Kılıç, Z., Atasoy, B., Tertemiz, N., Şeren, M., ve Ercan, L. (2001). Fen bilgisi 4-8, konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kula, O. B. (1988). Ders Kitabının Yapımında Gözetilen Bilim, Kuramsal ve Didaktik Çerçeve. *ÇÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 2.
- Küçükahmet, L. (1998). Öğretim İlke ve Yöntemleri (9. Baskı). İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu: Sosyal bilgiler 4-8, Vatandaşlık ve insan hakları eğitimi 4-8, TC İnkılap tarihi ve Atatürkçülük 4-8*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükahmet, L. (Ed.). (2004). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2008). Etkili öğretimin ilkeleri. *Türkiye Özel Okullar Birliği Dergisi*, 3, 28-35.
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı*. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72> (23.12.2018)
- MEB. (2017). *Bilgi ve İletişim Teknolojisi 8*. Lefkoşa: Okman Printing.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.

- Oruç, Ş. ve Akgün, H.İ. (2010). İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğrencilerinin Grafik Okuma Becerisini Kazanma Düzeyleri. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 2010(1).
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: ÖSYM.
- Özden, D. Ö. (2017). Sosyal bilgiler öğretiminde film ve fotoğraf kullanımı. *Pegem Atıf İndeksi*, 129-159.
- Roth, W. M., Bowen, G. M., ve McGinn, M. K. (1999). Differences in graph-related practices between high school biology textbooks and scientific ecology journals. *Journal of Research in Science Teaching: The Official Journal of the National Association for Research in Science Teaching*, 36(9), 977-1019.
- Sarıkavak, N. K. (2004). *Görsel iletişim ve grafik tasarımda çağdaş tipografinin temelleri: macromedia freehand uygulama örnekleriyle*. Seçkin.
- Seferoğlu, S. S. (2009). İlköğretim okullarında teknoloji kullanımı ve yöneticilerin bakış açıları. *Akademik Bilişim*, 2, 403-410.
- Senemoğlu, N. (1997). Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya. Development, learning.
- Seven, S. (2001). İlköğretim sosyal bilgiler ders kitapları hakkında öğretmen ve öğrenci görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Sözer, E., Karaduman, H., ve Özdemir, D. (2007). İlköğretim sosyal bilgiler 4. ve 5. sınıf ders kitaplarının yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre değerlendirilmesi. *VI. Ulusal sınıf Öğretmenliği Bildiriler Kitabı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 165-172.
- Taşpınar, M. (2017). Kuramdan uygulamaya öğretim ilke ve yöntemleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-387.

- Tatar, N. (2006). İlköğretim fen eğitiminde araştırmaya dayalı öğrenme yaklaşımının bilimsel süreç becerilerine, akademik başarıya ve tutuma etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Tutsak, S. ve Batur, Z. (2011). Cumhuriyetten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Ders Kitabı: İki Örneğin Karşılaştırılması. *Electronic Turkish Studies*, 6(3).
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 305-321.
- Yalçın, S. (1994). Metinden öğrenme ilkelerine göre hazırlanan ders kitabının öğrenci erişimine etkisi. *Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- Yalın, H.İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldıran, N. (2007). İlköğretim 8.sınıf bilgisayar ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi ve içerik analizinin yapılması, Çukurova Üniversitesi, (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Adana.

EKLER

EK 1

İÇERİK ANALİZİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

1. Kitapta verilen bilgiler bilimsel verilere uygun, sınanmış ve doğruluğu kanıtlanmış bilgilerdir.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

2. Kitapta yer alan konular uygun olarak sıralanmış ve basamaklandırılmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

3. Kitabın içeriği, ilköğretim okulu programında (Bilgisayar Dersi Programında) öngörülen hedef ve hedef davranışları kazandırabilecek niteliktedir.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

4. Ünite sayısı yıllık ders saati ile orantılıdır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

5. Her ünitenin giriş bölümünde o ünitenin hedef ve hedef davranışları verilmiştir.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

6. Kitapta konuların işlenişinde bu konularla diğer derslerin konuları arasında ilişki kurulmuştur.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

7. Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamakları dikkate alınmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

8. Konuların işlenişinde öğrencilerin ilgileri dikkate alınmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

9. Konuların işlenişinde öğrencilerin yetenekleri dikkate alınmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

10. Konuların işlenişinde öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

11. Konuların işlenişinde öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

12. Konuların işlenişinde yakından uzağa ilkesine uyulmuştur.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

13. Konuların işlenişinde kolaydan zora ilkesine uyulmuştur.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

14. Konuların işlenişinde bilinenden bilinmeyene ilkesine uyulmuştur.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

15. Konuların işlenişinde basitten karmaşığa ilkesine uyulmuştur.

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

16.Konuların işlenişinde somuttan soyuta ilkesine uyulmuştur.	Evet	Kısmen	Hayır
17.Konuların işlenişinde izlenen yöntem, etkili bir öğretim süreci için uygundur.	Evet	Kısmen	Hayır
18.Kitapta yer alan konular gerçek yaşam ile yeterince bağlantılıdır.	Evet	Kısmen	Hayır
19.Kitapta yeni bir kavram ele alınırken daha önceki kavramlarla ilişki kurulmuştur.	Evet	Kısmen	Hayır
20.Birbirleriyle ilişkili kavramlar bir bütün halinde verilmiştir.	Evet	Kısmen	Hayır
21.Kitapta geçen kavramların ve becerilerin farklı disiplinlerdeki kullanımına ilişkin örnekler verilmiştir.	Evet	Kısmen	Hayır
22.Kitapta öğrencilere kazandırılacak bilgi ve beceriler için yeteri kadar örnek verilmiştir.	Evet	Kısmen	Hayır
23.Kitapta konular işlenirken öğrencilere öğrendiklerini günlük yaşama ve gerçek problem durumlarına uygulayabilmeleri için olanak verilmiştir.	Evet	Kısmen	Hayır
24.Kitapta öğrencilerin konular arasında bağ kurmalarını sağlayacak tekrar bölümleri vardır.	Evet	Kısmen	Hayır
25.Her ünitenin sonunda özet verilmektedir.	Evet	Kısmen	Hayır
26.Kitaptaki resim, çizim ve şemalar metnin içeriğine uygun ve tutarlıdır.	Evet	Kısmen	Hayır
27.Kitaptaki resim, çizim ve şemalar öğretim seviyesine uygun ve tutarlıdır.	Evet	Kısmen	Hayır
28.Kitaptaki resim, çizim ve şemalar ünitenin özelliklerine uygun ve tutarlıdır.	Evet	Kısmen	Hayır
29.Kitaptaki resim, çizim ve şemalar öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun ve tutarlıdır.	Evet	Kısmen	Hayır
30.Kitaptaki bilgi ve becerilerin kazandırılması için verilen örnek ve resimlerde cinsiyet rolleri bakımından eşitlik vardır.	Evet	Kısmen	Hayır
31.Kitap genel olarak değerlendirildiğinde öğrencinin derse motivasyonunu sağlayacak niteliktedir.	Evet	Kısmen	Hayır

EK 2

GÖRSEL TASARIM İLKELERİNE UYGUNLUK ÖLÇEĞİ

A) Metin tasarımı (Tipografik özellikler, metin örgütleyiciler)

a) Tipografik özellikler:

1- Yazı boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (İlköğretim birinci sınıflar için 20-24 punto, ikinci sınıflar için 18 punto, üçüncü sınıflar için 14 punto, dördüncü sınıflar için 12, beşinci sınıflar için 11, daha üst sınıflar için 10 punto büyüklüğünde yazı kullanılması):

Evet

Kısmen

Hayır

2- Yazı karakterinin okunabilirliği (Genelde başlıklarda ve ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için metin içinde tırnaksız (şerifsiz), yalın küçük harf karakterinin kullanılması):

Evet

Kısmen

Hayır

3- Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması (Okunabilirlik açısından yazının zemin rengi ile çok fazla zıtlık oluşturmaması. Örneğin seçilen yazı karakterlerine bağlı olarak beyaz zemin üzerindeki yazının %80 siyah kullanılması):

Evet

Kısmen

Hayır

4- Satırlar arası yatay yada dikey boşluğun dengeli kullanılması (Dikey boşluk olarak satır aralarının normal (1,5) olması ve başlıklar, paragraflar arasındaki boşlukların ise tutarlı biçimde aşamalı (hiyerarşik) kullanılması. Gerektiğinde metin düzenlemede sağa yada sola dayalı bloklama yöntemi kullanılarak gözü rahatlatıcı yatay boşlukların oluşturulması):

Evet

Kısmen

Hayır

5- Dikkat odaklayıcı sözcük yada sözcüklerin etkili tasarlanması (Koyu, italik, renkli, yazı çeşitlerinin bütünlüğü bozmayacak biçimde çarpıcı tasarlanmış olması, metin içinde olumsuzluk bildiren sözcükler dışında altını çizmek ve büyük harf kullanılmaması):

Evet

Kısmen

Hayır

6- Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması (En çok 18-24 cm yada 8-12 sözcük arasında olması):

Evet

Kısmen

Hayır

7- Sözcükler arası boşlukların dengeli olması (Tutarsız boşluklar nedeni ile okumayı kesintiye uğratmaması için otomatik olarak tam bloklama kullanılmaması, diğer bir deyişle yanlardan bloklama kullanılmaması):

Evet Kısmen Hayır

8- Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması (Harflerin iç boşluklarının ve sözcük içindeki boşlukların optik olarak düzenlenmesi (harflerin karakterlerine göre dizilmesi) ve harflerin içlerinin kapanmaması için çok kalın harf karakteri kullanılmaması):

Evet Kısmen Hayır

9- Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi (Görsel ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına ve ilk satırın sayfa sonuna gelmemesine özen gösterilmesi):

Evet Kısmen Hayır

b) Metin Örgütleyicileri;

10- Başlıkların etkili düzenlenmesi (Başlıkların olabildiğince kısa olması, uzun alt başlıklarda küçük harf kullanılması. Ana, alt ve yan başlıkların farklı karakterlerde ve harf boylarının aşamalı düzenlenmesi (ör: bölüm başlığının 22 punto, alt ve yan başların ise metin başlığından 1-2 punto küçük olması gibi):

Evet Kısmen Hayır

11- İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi (Sayfa tasarımı biçimine, metinde kullanılan başlık sistemine ve içeriği tanıtmaya uygun olarak rahat okunabilir biçimde düzenlenmesi):

Evet Kısmen Hayır

12- İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi (Gerektiğinde tanıtım amacına hizmet edici resim, şema, grafik etkiler kullanılarak öğrencinin ilgisine sunulması):

Evet Kısmen Hayır

13- Kutuların amaca kısmen uygun kullanılması (Süs amaçlı gereksiz çerçeveler biçiminde kullanılmaması, gerekirse metinden ayrı olarak dikkat çekmesi istenen özet, soru, senaryo gibi etkinliklerde sayfa tasarımına uygun olarak kullanılması):

Evet Kısmen Hayır

14- Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması (Bölüm başında ana ve alt başlıkların içerik hedeflerine ve sayfa tasarım biçimine uygun olarak yer alması):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

15- Sözlük düzenlemesinin yapılması(Bilinmeyen sözcükler ve teknik terimler için kitap sonunda bir sözlüğe yer verilmesi):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

16- Kaynakça düzenlemesinin yapılması (Metin içinde kullanılan kaynaklara kaynakçada yazım kurallarına ve öğrenci düzeyine dikkat edilerek yer verilmesi):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

B) Görsel Öğelerin Tasarımı

17- Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin metin içeriğine uygun, yaratıcı, yönlendirici, düşündürücü, mesajı özetleyici ve bilgilendirici biçimde tasarlanmaları):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

18- Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması (Resimleme, fotoğraf, şema, vb. görsel öğelerin öğrencinin imgelem gücünü harekete geçirici, onlarda heyecan duygusunu uyandırıcı ve estetik beğenilerini güçlendirici biçimde tasarlanmış olması):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

19- Resimlemelerde desenin sağlam olması (Resimlemelerde kullanılan figürlerin hareketlerine dikkat edilerek sağlam çizilmiş olması, örneğin oturan bir figürün izleyende o duyguyu uyandırması):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

20- Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri oluşturan biçimlerin ne tam gerçekçi ne de tam soyut olması. Yalın anlaşılır ve mesajın gerektirdiği kadar detay kullanılması):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

21- Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması (Bir görsel öğeye bakarken göz hareketlerinin daha çok sol üst köşede odaklandığı bulgusundan hareketle içerik elveriyorsa vurgulanması gereken öğelerin sol üst köşeye yerleştirilmesine dikkat edilmesi):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

22- Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb.görsel öğelerin öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olması):

Evet	Kısmen	Hayır
------	--------	-------

23- Görsel öğelerin renkli olması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin özellikle ilköğretim birinci devrede renkli olması fakat çok sayıda renk kullanılmaması):

Evet

Kısmen

Hayır

24- Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içindeki tüm elemanların bir konu ile ilgili olarak bütünlük içinde düzenlenmiş olması):

Evet

Kısmen

Hayır

25- Çizginin amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan çizginin (iskeletin) genellikle yön duygusu için kullanılması. Özel olarak ise örneğin, eğik, kıvrımlı çizgilerin hareket duygusu için; yatay çizgilerin gerginlik için ; dikey çizgilerin ise kesinlik ve yönerge ifadesi için kullanılması):

Evet

Kısmen

Hayır

26- Tasarımda denge ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan elemanların dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olması, simetrik dengeyi kullanmaktan kaçınılması, hareket ve dikkat çekme özelliği açısından asimetrik dengenin kullanılması. Boşluk doluluk oranına dikkat edilmesi):

Evet

Kısmen

Hayır

27-Rengin amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerde yer alan obje ve figürlerin renklerinin, önemli bilgi ve ayrıntılara ışık tutacak, benzerlik ve farklılıklara işaret edecek, estetik duygu uyandıracak biçimde kullanılması):

Evet

Kısmen

Hayır

28- Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içeriği ayrıntı gerektiriyorsa boyutların büyük ve geniş tutulması):

Evet

Kısmen

Hayır

C) Sayfa Tasarımı

29- Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması (Tasarımda tüm sayfalarda ve kitabın bütününde sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları vb. tipografik öğelerde ve görsel öğelerde birbiriyle uyumlu (estetik kaygıyla ve özgün bir biçim anlayışıyla) bir bütünlük ve devamlılık oluşturma):

Evet

Kısmen

Hayır

30- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin okuma akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmesi. Başlığın

altına ve metnin ortasına paragraf arasına yerleştirilmemesi, metin ile görsel öğeler arasında 4 mm dolaylarında hayli bir çerçevenin bırakılması):

Evet Kısmen Hayır

31- Görsel öğelere yeterince yer verilmesi (Öğrencinin imgesel düşünmesi açısından resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelere sayfa tasarımında öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmesi):

Evet Kısmen Hayır

32- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin yerleştirilmesinde monotonluktan uzak durulması. Devamlı çerçeve içine alınmaması, hep aynı yerlere yerleştirilmemesi, hep aynı büyüklükte olmaması vb.):

Evet Kısmen Hayır

33- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin ilgili metnin hemen yanında üstünde veya altında yer alması):

Evet Kısmen Hayır

34- Boşlukların etkili kullanılması (Sayfa düzenlemede öğrencinin zihnini karıştıracak, sıkışık ve kalabalık etkiden uzak durulması):

Evet Kısmen Hayır

35- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi (Karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesi):

Evet Kısmen Hayır

36- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım öğesi olarak düzenlenmesi (Sayfa numarasının metinden bağımsız olarak tasarlanması):

Evet Kısmen Hayır

D) Kapak Tasarımı

37- İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması (Kapak tasarımının içerik ve sayfa tasarımı ile biçem anlayışı bakımından tutarlı olması):

Evet Kısmen Hayır

38- Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması:

Evet Kısmen Hayır

39- Kapak bilgilerine dikkat edilmesi (Kitabın kapağında ve sırtında yayın evi, yazar, kitap adı ve öğrenci sınıf düzeyinin yazılmış olması. İç kapakta ise kapak bilgileri

dışında kapak, sayfa tasarımcısı ve resimleyenini yani tasarımcının adlarının bulunması):

Evet Kısmen Hayır

40- Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi (Karmaşık bir etki yaratmaması için kapakta çok çeşitli yazı karakterlerinin kullanılmaması)

Evet Kısmen Hayır

41- Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması (Kapağın ön, arka, ve sırt kısmının birlikte bir bütünlük içinde, birbirleriyle ilişkili ve tutarlı olarak düzenlenmesi):

Evet Kısmen Hayır

42- Kapağın estetik ve albenili hazırlanması (Kapak tasarımında kullanılan görsel öğelerin, yazıların ve diğer elemanların düzenlenmesinde estetik ve ilgi çekici, özgün bir biçim anlayışını yansıtmaması):

Evet Kısmen Hayır

E) Üretime yönelik dış yapı özellikleri

43- Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (Ders kitabı boyutlarının ilköğretim birinci devre 1, 2, ve 3. sınıflar için (büyük boy) A4 boyutlarının, diğer düzeyler için A5 ve B5 boyutlarının kullanılması):

Evet Kısmen Hayır

44- Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması (Kitap kapaklarının mukavva cilt veya kalın bristol (220-280 gr/m²) kartondan yapılmış olması, üzerine lak veya selefona kaplanmış olması):

Evet Kısmen Hayır

45- Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi (Kitabın 90gr/m²'lik birinci hamur veya mat kuşe kağıda basılması, kat izi, buruşukluk, çapak gibi kesim ve katlama hatalarının bulunmaması):

Evet Kısmen Hayır

46- Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması (Kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından sırttan dikişle yapılmış olması veya amerikan tutkalı ile yapıştırılmış olması, tel zımba kullanılmaması):

Evet Kısmen Hayır

47- Baskının net, düzgün ve temiz yapılması (Baskıların sayfanın arka yüzüne geçmemiş olması, kir, leke, vb. bulunmaması. Arka ve ön sayfalardaki satırların ve

boşlukların ışığa tutulduklarında çakışmış olmaları. Fotoğraf ve resimlerin değer yitirmeden net basılmış olması):

Evet

Kısmen

Hayır

48- Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi (Kağıdın doku yönünün (kağıt suyunun) sayfanın kolay çevrilmesi için kitap sırtı ile aynı doğrultuda olması):

Evet

Kısmen

Hayır

EK 3

GÜLGÜN ALPAN <bangir@gazi.edu.tr>
Alıcı: ben ▾

4 Ocak Cum 09:03 ☆ ↩ ⋮

Gönderen: Gulgun Alpan

Gönderilenler: 3 Ocak Perşembe 2019 13:26:36

Konu: Re: Ders Kitaplarına Yönelik Grafik Tasarım İlkelerine İlişkin Uzman Değerlendirme Formu

Gönderen: Gulnur Özsoy <gulnur.ozsoy@gmail.com>
Alıcı: GÜLGÜN ▾

4 Ocak Cum 09:31 ☆ ↩ ⋮

Gönderen: Gulnur Özsoy

Gönderilenler: 3 Ocak Perşembe 2019 13:26:36

Konu: Re: Ders Kitaplarına Yönelik Grafik Tasarım İlkelerine İlişkin Uzman Değerlendirme Formu

EK 4

M. Oguz Kutlu <okutlu@cu.edu.tr>

Alici: ben

29 Ara 2018 Cmt 12:01

Glnur Hn.

YL öğrencim olan Nejla Burcu YILDIRAN'ın " İLKÖĞRETİM 8. SINIF BİLGİSAYAR DERS KİTAPLARININ GÖRSEL TASARIM İLKELERİNE UYGUNLUĞUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İÇERİK ANALİZİNİN YAPILMASI " isimli yüksek lisans tezinde kullanmış olduğu **İçerik Analizi Değerlendirme lçeği**'ni kullanmanıza izin veriyorum. Selam ve saygılar,

Doç. Dr. M. Oğuz KUTLU

Ç.Ü. Eğitim Fak.

Eğitim Bil. Böl. Öğr. Üyesi

05334729577

Glnur zsoy <gulnur.ozsoy@gmail.com>

Alici: Oguz

4 Ocak Cum 09:32

Merhaba Hocam,
Çok teşekkür ederim.
İyi Çalışmalar Dilerim

M. Oguz Kutlu <okutlu@cu.edu.tr>, 29 Ara 2018 Cmt, 13:01 tarihinde şunu yazdı:

TURNITIN (Orjinallik Raporu)

KKTC 8. Sınıf Bilgisayar Ders Kitabının İçerik Analizi Bakımından İncelenmesi

ORIGINALITY REPORT

15%

SIMILARITY INDEX

15%

INTERNET SOURCES

4%

PUBLICATIONS

10%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

library.cu.edu.tr

Internet Source

14%

2

dergipark.ulakbim.gov.tr

Internet Source

1%

3

egitimfak.trakya.edu.tr

Internet Source

<1%

4

acikarsiv.ankara.edu.tr

Internet Source

<1%

5

derskitaplari.org

Internet Source

<1%

6

yayim.meb.gov.tr

Internet Source

<1%

7

YILMAZ, Eray, ŞAHİN, Yusuf Levent and
AKBULUT, Yavuz. "Dijital Veri Güvenliği
Farkındalığı Ölçeğinin Geliştirilmesi", Kocaeli
Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2015.

Publication

<1%